

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

**Проект інноваційної навчальної програми для глухих та
слабочуючих (з вадами слуху) людей**

для

Регіонального музею у Стальовій Волі

2013-14

«Музей без бар'єрів»

**Коаліція польських і українських музеїв для
професійного обслуговування неповносправних осіб**

Програма транскордонного співробітництва:

Польща-Білорусь-Україна 2007-2013

Зміст

1.	Цілі	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
2.	Концепція	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.4
3.	Вступ: види бар'єрів	4
4.	Вступ: аналіз прикладів та принципи добрих практик	88
	<i>Вступ до добрих практик</i>	88
	<i>Аналіз прикладів</i>	99
	<i>Принципи</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.19
5.	Створення інноваційної навчальної програми для глухих та слабочуючих (з вадами слуху) осіб в Регіональному музеї в Стальовій Волі	2424
	<i>Цілі</i>	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.27
6.	Принципи інноваційної навчальної програми для глухих та слабочуючих (з вадами слуху) осіб	2727
	<i>Назва та цілі програми</i>	2727
7.	Загальний нарис інноваційної навчальної програми	3131
	<i>Рекомендовані теми</i>	3434
8.	Навчальна програма, реалізована мовою жестів	3636
	<i>Користь від навчання мовою жестів</i>	4141
9.	Навчальна програма для глухих людей, котрі віддають перевагу словесній мові (читання по губах/lipspeaking) та для людей з набутою втратою слуху (глухотою)	4242
	<i>Користь від навчання</i>	4444

10. Підведення підсумків навчальних занять адресованих глухим та слабочуючим (з вадами слуху) людям:	45
11. Етапи програми:	46
<i>Вступний етап</i>	46
<i>Запровадження</i>	48
<i>Оцінка</i>	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i> 49
<i>Популяризація</i>	<i>Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.</i> 49
12. Очікування щодо результатів	50
13. Користь для музею:	50
14. Рекомендації на майбутнє	51
15. Висновки: про бар'єри коротко	52
16. Словничок:	54
17. Вибрані публікації та джерела:	57
Додаток I: Аналіз прикладу – через призму глухих	59
Endnotes	633

1. Цілі

1. Створення взірцевого центру навчання для глухих та слабочуючих (з вадами слуху) осіб, що приходять на екскурсії до Регіонального музею в Стальовій Волі;
2. Доповнення дотеперішніх досягнень музею у сфері навчальної пропозиції/оферти для глухих та слабочуючих (з вадами слуху) людей новою програмою;
3. Використання нових мультимедійних технологій для створення навчальної та рекламної (популяризаторської) бази;

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

---

4. Розширення числа відвідувачів з числа мешканців місцевої, регіональної та загальнонаціональної громад глухих та слабочуючих (з вадами слуху).

2. Концепція

1. Надання доступу до унікальних фондів у Стальовій Волі глухим та слабочуючим (з вадами слуху) людям;
2. Пропозиція/оферта програми, що відповідає потребам різних груп серед людей з вадами слуху;
3. Перехід від традиційної моделі навчальних заходів за участю перекладачів мови жестів до моделі проведення занять з глухим екскурсоводом (*deaf-led models*);
4. Запровадження найкращих практик шляхом поширення проведення занять глухонімими, які за якістю відповідають програмам для базових груп користувачів/відвідувачів;
5. Розробка спеціальної методології, що гарантуватиме інноваційність програми завдяки її подвійній ролі як безпосереднього джерела одночасно історичних знань (лекції з мистецтва, археології і історії для глухих та слабочуючих /з вадами слуху/ людей) і дидактичних матеріалів мовою жестів для потреб підготовки осіб із вадами слуху до проведення навчальних занять не лише у Стальовій Волі;
6. Розробка та програмування занять як спосіб збільшення кількості глухих та слабочуючих /з вадами слуху/ відвідувачів у музеї в Стальовій Волі.

3. Вступ: види бар'єрів

3.1 Перед Авторкою даної програми було поставлено завдання розробити програму, що базується на найкращих практиках використовуваних у Великобританії, яка займає позиції лідера серед країн-членів Європейського Союзу з точки зору пропозиції/оферти навчальних занять призначених для глухих та слабочуючих /з вадами слуху/ відвідувачів музеїв та галерей. Цю пропозицію/оферту представлено нижче.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

3.2 Фон для порівняння: Впродовж двадцяти останніх років навчальна пропозиція/оферта музеїв та галерей адресована глухим та слабочуючим /з вадами слуху/ людям пройшла шлях натуральної еволюції, головним чином у Лондоні. Перший виступ авторки мовою жестів відбувся у Британському музеї (*British Museum*) у 1992 році¹. З того часу вона знаходиться в авангарді навчання, що ведеться глухими викладачами та екскурсводами у Великобританії.

3.3 У контексті, більш детальний опис якого наводиться нижче:

3.3.1 зауважено навчальну, соціальну та економічну цінність програм для глухих та слабочуючих /з вадами слуху/ людей;

3.3.2 визначено бар'єри, що стосуються кожної групи відвідувачів/користувачів.

3.4 Навчальна та соціальна цінність програм для глухих та слабочуючих /з вадами слуху/ людей в музеях:

3.4.1 В принципі пропозицію/оферту навчальних програм для людей з вадами слуху можна підсумувати як «надання можливості доступу до знань та музейних фондів у такій мірі, в якій ними користуються базова музейна публіка».

3.4.2 Залучення до навчальних занять має велику **соціальну інтеграційну цінність**, яка, у зв'язку з цим, виходить далеко за рамки простого доступу до інформації такого самого змістовного значення, як у випадку людей зі здоровим слухом. Соціальна інклюзивна функція дає змогу відвідувачам/екскурсантам з вадами слуху користуватися надбаннями **культури головної течії** за допомогою/посередництвом їх власної мови або ж в ході занять, приведених у відповідність до їхніх сенсорних потреб, шляхом використання адаптаційних приладів і відповідних методів міжлюдського спілкування.

3.5 Бар'єри: попередній шкільний досвід та очікування щодо доступності музеїв:

3.5.1 Доступ користувачів мови жестів до шкільної освіти. З XVIII століття в початковій та середній освіті глухих в Європі використовували методики навчання, як з допомогою мови жестів, так і з використанням словесної/звукової мови. Однак, традиційно учні щодо яких використовувались обидва методи навчання мали слабкі або ж не мали жодних (за невеликим винятком) шансів здобути вищу професійну чи академічну освіту, причому незалежно від країни. Особливо це стосується користувачів мови жестів від яких рідко коли у XX столітті вимагалася наявність академічної освіти, а привчатись до професії вони мали за місцем роботи. Меншою мірою це стосується молодших поколінь, які скористалися зростаючою допомогою з боку вищих навчальних закладів у рамках

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

політики «рівності шансів», яка з 70-х років ХХ століття реалізовується у Західній Європі.²

3.5.2 Тому в середовищі глухонімих громадян суспільства існує жага до навчальних занять, хоча й спричинена вона різними факторами, залежно від віку, походження і мови глухих. Розробка програми для цієї групи клієнтів, їх визначення/виявлення, вимагає мотивації.

3.5.3 Користувачі мови жестів у віці понад 50 років відчувають величезну жагу до музейного навчання як доповнення формальних знань, яких – не дивлячись на наявні, інколи, великі здібності – їм не було дано отримати у молоді роки.³ Ця група є дуже вимоглива з інтелектуальної точки зору і завжди домагатиметься **розширення відомостей** на тему історичного фону та середовища, пов'язаного з даним музейним об'єктом. Раніше така інформація була поза зоною їхньої досяжності, оскільки вони, як правило, слабо знали словесну/фонічну мову якщо йдеться про пасивні, активні або ж і про одні, і про другі вміння одночасно.

3.5.4 Вищеописане явище можна спостерігати також серед користувачів мови жестів однієї й тієї ж вікової групи, які походять із різних країн Європейського Союзу, які становлять частину британської багатокультурності. Подібним чином ситуація виглядає також серед молодших користувачів мови жестів з-поза Європейського Союзу, де шкільна освіта для глухонімих є менш поширена або ж менше, ніж у країнах Євросоюзу, акцентує увагу на здобуття знань та досягнення.⁴ Вони задають подібні запитання, як британці, хоча й з певними відмінностями культурного та інтелектуального характеру (відсутність базових знань про британську культуру). Оскільки польська музейна просвіта стає відкритою для закордонних глухонімих туристів, слід враховувати ймовірність появи такого самого явища, а у зв'язку з цим підготувати відповідні рекомендації.

3.5.5 Бар'єри: доступ до інформації в Інтернеті. Мовні бар'єри призводять до того, що способи «музейної навігації», які використовуються повсюдно та з легкістю сприймаються людьми із здоровим слуховим апаратом, не є настільки ж сприйнятими на інтуїтивному рівні для глухого читача. Тому глухі можуть мати труднощі із знаходженням на музейних сторінках інформації про події, які адресовані саме їм (*див. 11.5*).

3.6 Бар'єри: доступ до навчання впродовж життя після здобуття шкільної та вищої освіти. Серед глухонімого суспільства існує посередня група, яка має вищу освіту, але донедавна не використовувала доступу до культурних подій поза середовищем вищих навчальних закладів (вікова група 35-50 років). Це стосується однаковою мірою користувачів мови жестів, як і осіб з прелінгвальними та постлінгвальними порушеннями слуху, так і глухонімих людей, яких навчали фонічним методом (словесною мовою). Ці люди очікують

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

навчальних занять на високому рівні, базуючись на своїх дотеперішньому досвіді та хотіли б продовжувати навчання після отримання шкільної освіти.

3.6.1 Молодші користувачі мови жестів часто є добре освіченими, володіють англійською мовою і у зв'язку цим мають такі ж високі вимоги щодо якості освіти: доступ до навчальної пропозиції/офerti музею сприймають як **культурну норму**, оскільки виховувались у світі, в якому такі заняття є стандартом.

3.7 Бар'єри: постійний доступ до офerti для дорослих із набутою глухотою. Дорослі, котрі втратили слух на пізніших етапах життя, якщо їх захоплює культура, загалом мали раніше можливість здобуття знань або розвитку своїх інтересів у даному напрямку завдяки освіті або засобам масової інформації, звідси їх такі ж високі очікування щодо якості навчальних заходів музеїв.

3.7.1 Однак ця група має відчуття **суспільної ізоляції**, оскільки, з огляду на недочування, їм все важче бути учасниками домінуючої культури, частиною якої вони все ще себе відчують.

Sformatowano: Nie Wyróżnienie

3.7.2 Особи із набутими вадами слуху почуваються ізольованими від середовища глухих, до якого не мають доступу не володіючи мовою жестів (і звичайно ж, не сприймаються глухими як «недостатньо глухі»).

3.7.3 Оскільки потреби середовища, що користується мовою жестів, є більш помітними і саме їм адресовані пропозиції/офerti музеїв, вимоги глухих з набутими вадами слуху є недостатньо вивченими і визнаними, що поглиблює їх соціальну ізоляцію.

3.7.4 Не встигаючи за заняттями, які ведуться лише словесною/звуковою мовою, ця група зустрічається також і з перешкодами в **навчанні впродовж життя та у доступі до культури**, тобто в реалізації основних навчальних завдань музеїв.

3.7.5 Отож, з'являється невикористаний потенціал – з одного боку глухої публіки/відвідувачів, а з другого – глухонімих, котрі могли б стати музейними екскурсоводами в Польщі. На підставі останніх статистичних даних⁵ прийнято вважати, що у Польщі проживає майже 100.000 людей із вадами слуху, з яких близько 40.000-50.000 використовують ПМЖ (польську мову жестів). Це свідчить про те, наскільки великим є попит. У Великобританії ця кількість становить співвідношення 1 на 7 осіб, тобто 857.000 із близько 60 мільйонів загальної кількості населення країни. Серед британських громадян із вадами слуху користувачами британської мови жестів (БМЖ) є близько 250.000 осіб.

3.7.6 Заходи музеїв, зокрема програми, реалізовані глухими людьми, викликають «позитивний зворотній зв'язок», який полягає у тому, що глухі люди – не дивлячись на рівень недочування (вад слуху) та рівень формальної вищої освіти – почуваються в стані як сприймати, так і передавати знання, стаючи взірцем для наслідування та сприяючи соціальній інтеграції.

Sformatowano: Czcionka: Nie Pogrubienie

Sformatowano: Nagłówek 1, Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,8 cm

Sformatowano: Czcionka: Nie Pogrubienie

Sformatowano: Nie Wyróżnienie

Sformatowano: Czcionka: Nie Pogrubienie

4. Вступ: аналіз прикладів і принципи добрих практик

Вступ до добрих практик

4.2. Вступ до добрих практик: Упродовж років практики та інституції виробили консенсус у питанні добрих практик, тобто принципів мистецтва. Базою для нових стандартів стали заняття, які ведуть глухі особи відповідно до девізу спільноти людей з особливими потребами **«Нічого не робіть для нас без нас»**, який з 90-х років XX століття набуває все більшого значення у Великобританії. Це означає не те, що всі заходи мусять проводити глухонімі, а те, що активізація глухих як музейних екскурсодів має надзвичайно важливе значення.

Sformatowano: Nie Wyróżnienie

4.2 П'ять аналізів прикладів добрих практик в організації діяльності британських музеїв і галерей представлено в пунктах **4.6.1 - 4.6.5** як моделі для використання у програмах, орієнтованих на глухих та слабочуючих людей, запропонованих у частинах **7-9**.

4.3 У першу чергу обговорено три моделі, а саме лондонські **«Тейт Галереї» /Tate Gallery/** (відділи **«Тейт модерн» /Tate Modern/** і **«Тейт Британія» /Tate Britain/**), **«Зібрання Воллеса» /Wallace Collection/** та **«Національну галерею» /National Gallery/**, які виявились помітними інституціями з точки зору організації заходів, спрямованих на екскурсантів з вадами слуху. Кожна з названих інституцій використовує свою, відмінну від інших, методологію. Два наступні приклади, які також наводяться тут – це **«Музей сера Джона Соуна» /Sir John Soane's Museum/**, який саме почав реалізацію власної програми, а також культурний цикл проведений читцями по губах під назвою **«Прогулянки і бесіди для читаючих по губах»**. Окрім цих провідних прикладів добрих практик, наводяться також інші музеї.

4.3.1 Окрім цього розробка містить аналіз одного з музеїв, який використовує рекомендовані стандарти але все ще бореться за досягнення хороших

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

результатів, оскільки – як показує цей приклад – навіть добра програма може розкручуватись поволі. Причини цього також будуть пояснені.

4.4 Два чергових аналізи стосуються навчання глухих музейних екскурсоводів (пункти **4.7.1** і **4.7.2**), показуючи, як слід вибирати модель глухого екскурсовода для музейного навчання.

4.5 Всі програми описані в аналізах прикладів відомі авторці з особистого досвіду – приймала в них участь, з одного боку, як викладач і екскурсовод, а, з другого, як екскурсант (за винятком **4.6.5**, де була лише екскурсантом). Тому авторські коментарі ґрунтуються на особистих спостереженнях і досвіді, показуючи обидві точки зору – екскурсовода і відвідувача-екскурсанта.

4.5.1 У черговій частині розробки сформульовано висновки та обговорюється еволюційний взірць найкращих практик.

Аналіз прикладів

4.6 Короткий аналіз прикладів найкращих практик: навчальні заходи

4.6.1 «Національна Галерея» /National Gallery/

«Національна Галерея» /National Gallery/ була першопрохідцем у сфері БМЖ (британської мови жестів), яку запроваджено в середині 90-х років ХХ століття спочатку як захід, адресований виключно глухонімій публіці, що проводився працівником, котрий працював на замовлення разом із перекладачем мови жестів. Лекції відбувалися регулярно у першу суботу місяця. Виконавець пропонував увазі відвідувачів обмежений та повторюваний зміст лекцій, що викликало певне невдоволення серед глухонімих сталих учасників та в самій галереї.

Приблизно з 2005 року програма внесена до плану-графіку «Національної Галереї» /National Gallery/. Вона складалась із таких заходів, що проводились щонайменша один раз у місяць:

1. заходи, призначені спеціально для осіб з вадами слуху,
2. заходи головного спрямування з доступом для осіб з вадами слуху.

Обидві форми переплітаються, будучи віддзеркаленням різноманітних концепцій, оскільки у світлі попереднього досвіду «Національної Галереї» /National Gallery/ **розмаїття** та **якість** – це першочергові питання.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

Заходи, призначені спеціально для глухонімих відвідувачів-екскурсантів можуть проводитись у позаурочний час (краща видимість, мінімізація шумів, викликаних наявністю інших відвідувачів). В ході таких заходів можна використовувати допомогу здорового кучоша з перекладачем мови жестів або глухонімого лектора, що працює мовою жестів разом із перекладачем мови жестів, який одночасно їх озвучує, так щоб відвідувачі з вадами слуху могли (в залежності від їхніх потреб) або читати по губах, або слухати через індукційні петлі. Це також дає можливість контролювати якість з допомогою координаторів з питань рівного доступу.

Sformatowano: Nie Wyróżnienie

Приведення у відповідність подій головного спрямування: «Національна Галерея» /National Gallery/ має регулярний, розмаїтий денний календар, а окрім того у кожному кварталі відбувається щонайменше одна лекція, яку ведуть або глухонімі викладачі із накладеним голосом для здорових слухачів, або працівники «Національної Галереї» з перекладачем мови жестів. Трапляється, що лекції записують зі слуху (транскрипція).⁶

До цих занять відносять престижні лекції, які читають в обідню пору по суботах. На ці лекції збирається найбільш вимогливе гроно слухачів, що складається як з освічених постійних учасників занять, так і з гостей, що приїжджають на вихідні, подекуди слабо обізнаних з мистецтвом, слухачів, рідною мовою яких не є англійська мова, а також постійних, вірних учасників – глухої та глухонімої публіки, що користується іншими мовами жестів. Для проведення навчальних занять, адресованих цій категорії відвідувачів підбирають виключно найбільш кваліфікованих глухонімих лекторів, що піднімає статус політики рівності доступу та перетворює глухих взірць як для глухонімих, так і для здорових (без вад слуху) гостей.

Висновок: дуже вдала програма (з приділенням великої уваги глибокому змістові та суті порушуваних тем), що користується великою популярністю і високим рівнем відвідуваності. Від запрошуваних лекторів вимагається детальних знань про твори мистецтва, використання фондів бібліотеки «Національної Галереї» та досліджень по художніх творах.

4.6.2 «Тейт» (Tate)

Перед відкриттям «Тейт Модерн» (Tate Modern), Галерея «Тейт» (місцезнаходження якої нині називається «Тейт Британія» /Tate Britain/), наприкінці 90-х років ХХ століття була другою інституцією, яка досить рано ввела у свою рамкову програму також постійну програму для глухонімих за участю

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

екскурсовода «Тейт» (Tate) та перекладача. Програму реалізовували у незмінній формі практично до кінця першої декади ХХІ століття.

У галереї «Тейт Модерн» (Tate Modern), яка відкрила свої двері у 2000 році, програма заходів від самого початку мала враховувати доступність для осіб з особливими потребами та регулярний захід під назвою «Перші п'ятниці місяця» для гостей із вадами слуху, що проводився пізніми вечорами в урочний час, та продовжується до нині. На початках цей захід вів персонал «Тейт» (Tate), а нині майже виключно глухі екскурсоводи, але з голосовою накладкою для супроводжуючих осіб та гостей із здоровим слухом, для тих, хто вивчає БМЖ (британську мову жестів) і т.п. Цей захід, що користується надзвичайно великою популярністю, відбувається у великих залах, які можуть вмістити велику кількість осіб без впливу на комфортність огляду. Тим не менше він став жертвою власного успіху. З одного боку, відвідуваність впродовж кількох останніх років була настільки висока (як правило понад 100 осіб), що доступність насправді знизилась з огляду на слабкий зоровий контакт із викладачем через густе скупчення публіки. Натомість, з другого боку, люди, які читають по губах, скаржаться, що недостатньо пропозиції/оферти для цієї категорії осіб.

Проблема надмірної кількості бажаючих у порівнянні з кількістю місць та недостатність пропозицій для читаючих по губах розв'язали шляхом поділу занять для двох категорій учасників, у залежності від їх специфічних потреб. Зустрічі першої п'ятниці місяця для користувачів мови жестів надалі залишаються у графіку, однак тепер їх повторюють кожної **другої** п'ятниці місяця за участю того ж самого глухонімого викладача або ж іншого лектора, але за участю «губника» (англ. Lipspeaker - людина, що розмовляє з німими за допомогою рухів губ).

Sformatowano: Bez podkreślenia

Одночасно впродовж останніх 2-3 років галерея «Тейт Британія» (Tate Britain) доробилася грона постійних слухачів, організовуючи подібні лекції мовою жестів, які ведуть глухі кожної **третьої** п'ятниці місяця. Всі лекції відбуваються в той самий час – з 19.00 до 20.00.⁷ Нині грона слухачів у «Тейт Британія» (Tate Britain) є релятивно невелике, близько 20-25 осіб, чого не вистачає для організації окремих заходів за участю «губників».

«Тейт» (Tate) пропонує також **платформи** з екскурсоводом по вибраних творах БМЖ (британською мовою жестів) з можливістю написів. Це має бути вступ до лекції про мистецтво для глухих людей («Тейт Модерн» /Tate Modern/, «Тейт Британія» /Tate Britain/ і «Тейт Ліверпуль» /Tate Liverpool/).

Висновок: подібним чином, як і у випадку «Національної Галереї» /National Gallery/, з перспективи гостей вибір такої форми означає **розмаїття** і враховує потреби осіб, котрі читають по губах, які становлять значну більшість серед

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

людей із вадами слуху. Галерея «Тейт» (Tate) довела гнучкість та новаторство підходу до проблеми. Реакція читаючих по губах є відносно невисокою, оскільки вирішення є відносно нове (подібним чином, як і лекції БМЖ /британською мовою жестів/ 15 років тому). Однак, їх популярність зростає, що слід приписати репутації «Тейт» (Tate), оскільки у третій п'ятничний вечір місяця проводяться також регулярно заходи БМЖ /британською мовою жестів/ в інших інституціях («Національній Галереї» /National Gallery/, «Музеї природознавства» /Natural History Museum/ чи «Королівській академії мистецтв» /Royal Academy of Arts/).

На підставі цього досвіду авторка рекомендує, щоби у новій програмі, по мірі можливості, від самого початку організовувати окремо заняття для користувачів мови жестів та читаючих по губах, замість відкладати представлення пропозиції/оферти для читаючих по губах на пізніше.⁸

4.6.3 «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection)

«Зібрання Воллеса» (Wallace Collection) з 2005 року пропонує програми із залученням глухих екскурсоводів під промовистою маркою «**Глухі бачення**»⁹, котра є виразом переконання, що особи з вадами слуху мають велику візуальну свідомість, а також вказує на візуальну інтерпретацію мистецтва.

«Глухі бачення» проводяться раз у квартал. Отже плануються регулярно. Тим не менше, оскільки «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection) є невеликою, хоча й престижною, інституцією, при її масштабах та бюджеті більш оправдують себе заходи, що проводяться рідше. Загалом вони проходять у формі **лекції**, яку читає один із глухонімих екскурсоводів на одну з конкретних тем (виставка, митець, група картин, наприклад, тварини у мистецтві) та **творчих майстер-класів**, які веде інший глухонімих екскурсовод. В ході цих заходів їх учасники використовують свої мистецькі здібності, щоб створити індивідуальну або групову пластичну роботу, пов'язану з одним із мистецьких творів, який обговорювався у ході лекції – тривалість кожної сесії близько 45-50 хвилин.

Залежно від теми, заняття можуть проходити у різній послідовності – від майстер-класів, як вступу до більш формальної лекції, або ж навпаки. Перевагу віддають першому варіантові, оскільки, відповідно до графіку, захід триває з 15.30 до 17.30 або 18.00, а музей закривається о 17.00, у зв'язку з чим лекція або огляд творів мистецтва з екскурсоводом після майстер-класів відбувається, як правило, вже без інших шумів, що можуть заважати її перебігу.

Такі комплексні заняття тривають від двох до двох з половиною годин з короткою перервою на почастунок (чай, тістечка), що сприяє інтеграції та допомагає розслабитись після тривалої концентрації, необхідної для хорошого розуміння.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

Публіка на заняттях досить малочисельною, від 6 до 20 людей. Завдяки цьому легше встановити зоровий контакт з кожним учасником занять, що дозволяє відмовитись двох окремих сесій для обох базових груп глухих людей (користувачі БМЖ /британської мови жестів/ та читаючі по губах). Тому музейними екскурсоводами можуть бути або користувачі БМЖ /британської мови жестів/ з голосовою накладкою, або екскурсовод, що використовує словесну мову, але з перекладачем БМЖ /британської мови жестів/. Досить часто вони діляться програмою вечірнього заходу, тоді той самий перекладач працює в обидва боки.

Залежно від складу публіки, заняття можна проводити або за англійською системою мови жестів (англ. *sign supported English, SSE*) упродовж дня, так, щоб всі учасники могли однаковою мірою встигати за екскурсоводом або ведучим майстер-класів, в разі потреби з мовною підтримкою. Статус «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection) приваблює осіб старшого віку та добре освічених людей із глухотою набутою з віком. Найновіша навчальна пропозиція/оферта для осіб з вадами слуху буде адресована саме до цієї групи.

Висновок: Програма була добре прийнята, стала взірцевою для багатьох інституцій подібних розмірів та з подібним бюджетом.¹⁰ Програма є інноваційною, реагує на змінні потреби своєї публіки і постійно еволюціонує, очікуючи від глухонімих лекторів високих інформаційно-змістових та дидактичних стандартів. Окрім того вона посилює відчуття інтеграції серед глухонімої частини суспільства/громади, яка може бути досить різноманітною.

4.6.4 «Музей сера Джона Соуна» (John Soane's Museum)

«Музей сера Джона Соуна» (*John Soane's Museum*) є новачком у галузі лекцій для глухих та слабочуючих (з вадами слуху) осіб – перша такого роду лекція відбулася щойно у жовтні 2012 року. Музей має певні обмеження, які не стосуються «Національної Галереї» (*National Gallery*) czy «Тейт» (*Tate*): по-перше, всі приміщення або архітектурні площі є невеликими і щільно заповненими об'єктами типу архітектурних деталей чи скульптур; по-друге, освітлення недостатнє з огляду на архітектурне вирішення будівлі (зокрема, взимку, коли будинок освітлюється свічками); по-третє, інші відвідувачі/екскурсанти також намагаються увійти в ті ж самі приміщення, що також має свій вплив на перебіг занять. Все вищесказане утруднює, можна навіть сказати, що унеможлиблює проведення груп глухих відвідувачів з екскурсоводом із збереженням однакового зорового контакту з ним користувачів БМЖ (британської мови жестів) та читаючих по губах.

Ці обмеження вдалося обійти завдяки тому, що глухонімих лекторів стали враховувати від самого початку планування навчальної діяльності. Для проведення лекцій використовується світлий та добре освітлену залу, а також

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

малі затишні приміщення із хорошою видимістю. Кількість контрамарок обмежується відповідно до місткості зали, а заходи організуються вечорами у перший вівторок кожного місяця.

Перша частина навчальних занять завжди розпочинається з показу слайдів, що презентують твори мистецтва, пов'язані з темою лекції (наприклад, «Гран-тур Соуна» /Soane's Grand Tour/). Потім учасники самостійно оглядають експозицію музею у пошуку об'єктів (відпочинок від теоретичних занять), після чого повертаються до лекційної зали на пластичні майстер-класи, творчі заняття або групову дискусію.

Винятковість цього циклу полягає не лише у залученні глухих екскурсоводів до всіх занять, але також у підготовці від самого початку пропозиції/оферти для користувачів мови жестів та для читаючих по губах (на відміну від пізнішого дописування у план-графік занять для читаючих по губах або у іншій формі, наприклад, лекції з написами, як у «Національній Галереї» /National Gallery/ і «Тейт» /Tate/).

Всі навчальні заняття проводяться двічі: один раз для користувачів БМЖ (британської мови жестів) і другий раз – для читаючих по губах, що підвищує ефективність використання додаткових приміщень музею і робочого часу екскурсоводів (усі проживають за межами Лондону).

Музей використовує глухонімих екскурсоводів, котрі хочуть працювати з обома групами клієнтів, що є рідкістю: глухі екскурсоводи, які обслуговують програми БМЖ (британської мови жестів) у «Тейт» (Tate) загалом не хочуть працювати в програмах для читаючих по губах і навпаки. Серед нинішніх екскурсоводів є: читаючий по губах глухонімих, який працює з перекладачем мови жестів для груп користувачів БМЖ (британської мови жестів), двоє двомовних глухих екскурсоводів, які можуть співпрацювати безпосередньо з відвідувачами-користувачами БМЖ та читаючими по губах, а також користувач БМЖ, який працює безпосередньо на БМЖ або з «губником» (у випадку групи читаючих по губах).

Висновок: Ця програма мала добрі відгуки та користувалась популярністю вже у перший рік її реалізації, бо була популяризована екскурсоводами з використанням їх власних контактів. Ситуація з наявними приміщеннями не дозволяє збільшити кількість публіки, однак фонди гарантують невпинне розмаїття пропозиції/оферти на майбутнє.

4.6.5 Прогулянки і бесіди для читаючих по губах (Walks and Talks for Lipreaders)

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

Програму «Прогулянки і бесіди для читаючих по губах» веде приватна особа – кваліфікований і досвідчений «губник» (lip-speaker), у співпраці з музеями і галереями по всьому Лондону. «Губник» (lip-speaker) спеціалізується у сфері мистецтва і культурної спадщини в широкому розумінні цих понять, має досвід в забезпеченні супроводу лекторів і екскурсоводів під час занять такого типу, а окрім цього велику практику у сфері спілкування губами. Він також співпрацює з кількома музеями і галереями, які згадувались у вищенаведених аналізах прикладів.

Ці заняття проводяться в середньому три рази у рік в залежності від потреб осіб з набутими вадами слуху, які прагнуть підтримувати свій давній інтерес до культурної спадщини. Вона вже не є для них недоступною в рамках занять для здорових (без вад слуху) людей через труднощі у сприйнятті словесної/звукової мови.

Як правило заняття проходять у формі прогулянок по визначеній частині території Лондона. В ході таких прогулянок звертається увага їхніх учасників на вибрані історичні і архітектурні пам'ятки. Після прогулянки учасники у повільному темпі відвідують музей або галерею (наприклад, недавно відбулась прогулянка по околиці району Альбертополіс¹¹ у Південному Кенсінгтоні, в поєднанні з екскурсією в «Музеї Вікторії і Альберта» (*Victoria and Albert Museum*). Подібно, як і у випадку «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection), ці заняття проходять постійно в два етапи, з перервою, яка дає можливість розслабитись після довгого періоду концентрації. Прогулянки вимагають детального вивчення не лише самого шляху, але й місць, де групи глухих можуть безпечно зупинитись, щоб добре бачити екскурсоводів (це необхідно, оскільки сама ходьба сама по собі настільки концентрує увагу читаючих по губах, що вони не можуть спостерігати за екскурсоводом).

Такі прогулянки є приватною ініціативою, тому за них треба оплачувати по 5 фунтів з людини, що загалом відповідає прийнятій у Великобританії ціні прогулянки з екскурсоводом.

Висновок: популярна програма, що користується успіхом, яка розширюється з року в рік, головним чином за рахунок залучення пенсіонерів з вадами слуху. «Губник» (lip-speaker) допомагає в розробці рекомендацій до такого типу програм через призму конкретних історичних місць та груп глухих людей, тобто користувачів мови жестів або глухо-сліпих.

4.6.6 «Картинна галерея Дульвіч» (Dulwich Picture Gallery)

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

«Картинна галерея Дульвіч» (Dulwich Picture Gallery) також знаходиться у Лондоні, але, на відміну від попередніх інституцій, розташована в передмісті англійської столиці. Вона появилася тут як приклад інституції розташованої віддалено від головних скупчень людей та транспортних розв'язок (хоча й знаходиться у Лондоні). На відміну від решти галерей цей музей не є державною установою, а приватною інституцією, що працює в рамках добродійного фонду і з огляду на її приватний характер вхід до галереї платний. Перші спроби проведення лекцій на БМЖ (британській мові жестів) виявились невдалими через відсутність публіки, однак галерея знову розпочала реалізацію цієї програми у 2011 році та продовжує її до нині. Від початку програма була задумана так, щоб залучати глухих екскурсіводів. Глухі екскурсанти не платять за відвідування музею. У перший рік реалізації програми кожних два місяці організовували екскурсії по головних атракціях галереї.

Кожна екскурсія була присвячена одній із шести художніх шкіл, що становлять гордість фондів музею: голландській, англійській, фламандській, французькій, італійській та іспанській. Така структура програми заохочувала відвідувачів до дальшого відвідування музею, завдяки чому згуртувала регулярну та вірну публіку, хоча з точки зору кількості учасників результат не був високим. Тим не менше це абсолютно нормально для початкової фази програм із пропозицією/офертою на БМЖ (британській мові жестів) і часто потрібно два-три роки, щоб програма малої галереї закріпила свої позиції.

З бюджетних та інших причин галерея не може організувати екскурсій по суботах. Цим пояснюється те, що заняття проводяться по п'ятницях після полудня, коли публіці легше знайти трохи вільного часу напередодні вихідних. Оскільки групи малі, а бюджет тріщить, прийнято рішення, що у найближчому році фонди музею будуть використані оптимально шляхом організації трьох лекцій – по одній на кожну виставку – і запрошення публіки (наприклад, клуби глухих) до оголошення потреб щодо екскурсій по галереї відповідно до специфіки цієї категорії груп.

Висновок: Галереї, що має високого класу фонди та інноваційну, добре прийняту загальну навчальну програму (не лише адресовану глухим відвідувачам) вдається утримувати та навіть дещо збільшувати гроно відвідувачів вже на ранньому етапі існування програми, але реакція публіки є рішуче позитивна. Обмеження створює факт розташування на віддалі від центру Лондона і те, що не можна проводити заняття у вихідні дні. Однак низький рівень відвідувань слід сприймати як позитив у тому сенсі, що він піднімає рівень видимості екскурсовода для всіх учасників групи відвідувачів.

4.7 Успіх заходів, які проводять глухі у рамках цих програм залежить від кваліфікації екскурсоводів. Нижченаведені аналізи прикладів показують, як два із

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

музеїв –«Тейт» (Tate) та «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection) – котрі реалізують вдалі навчальні програми включились також в організацію навчань глухих музейних викладачів. Попит на них зауважено вже у 1989 році, коли було створено товариство *Association Art Visuel International des Sourds*, ініціюючи трирічну навчальну програму для глухонімих екскурсоводів у Луврі.¹² Це чітко інша форма навчальної діяльності, настільки ж важлива для дальшого успіху навчальної пропозиції/оферти, адресованої глухим.

4.7.1 Навчальна програма «Галереї Тейт» (Tate Gallery) для глухих екскурсоводів

У «Галереї Тейт» (Tate Gallery) відбулися чотири цикли навчальних курсів для глухих екскурсоводів, адресованих користувачам мови жестів. Ці програми навчають правильного і належного **словарного набору мови жестів**, що виражає поняття, які використовуються в історії мистецтва, історії та історичному середовищі, а також **презентаційних умінь, приведених у відповідність до потреб глухої публіки** (ширший опис – див.: 4.10).

«Галерея Тейт» (Galeria Tate) організувала чотири цикли навчальних курсів для глухих екскурсоводів, головним чином користувачів мови жестів: три цикли курсів під назвою **ArtSigns** («Знаки мистецтва») у **2001, 2003 і 2005** роках, а також курс під назвою **Signing Art** («Жести мистецтва») у 2012 році.

Перші два цикли *ArtSigns* («Знаки мистецтва») зосереджувались переважно на навчанні відповідного словарного набору мови жестів і не надавали жодних повноважень: до 2005 року словарний набір мови жестів закріпився настільки серед зростаючого числа публіки, що став загально розпізнавальним. Отже, курс *ArtSigns* («Знаки мистецтва») у 2005 році набрав більш академічного, поглибленого характеру: відбувався щотижнево упродовж шести місяців і завершувався наданням зовнішніх, признаних по всій країні, повноважень «*City and Guilds Certificate in Teaching in Further Education 7407*» – це дидактичні кваліфікації відповідні для музейних екскурсоводів і викладачів.¹³ З точки зору об'єму і деталізації, цей курс і надалі залишається винятковим у масштабах країни, і серед усіх британських програм є найближчим до моделі з Лувру.

Останнє навчання проведене в «Тейт» (Tate), курс *Signing Art* («Жести мистецтва») 2012 року, включав створення компендіуму, призначеного для розміщення в Інтернеті. Це мав бути довготривалий результат курсу, що мав показувати як вести дослідження і на їхній підставі розробляти лекції, як викладати для глухонімої публіки, а також як повинен відбуватися професійний розвиток екскурсовода, включно з інформацією про правові норми, що регулюють діяльність самозайнятих осіб (ця частина може не мати застосування

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

для осіб, котрі не мають британського походження, *див.* позиція 17 в Бібліографії).

Не дивлячись на те, що формальні повноваження надавав лише курс 2005 року, видавались свідоцтва (що не мали сили офіційного документа) про проходження курсів *ArtSigns* («Знаки мистецтва») у 2001 і 2003 роках і курсу *Signing Art* («Жести мистецтва») у 2012 році, які виявились важливим підтвердженням досягнень, придатним для подальшого професійного життя.

Всі курси, які велись у «Тейт» (Tate) включали **урочистість на завершення (показовий вечір)**, під час якої глухі екскурсоводи демонстрували свої вміння запрошеним глядачам. Серед глядачів були інші глухі та музейні працівники, котрі згодом запрошували екскурсоводів на роботу у їхніх інституціях. Іншими словами, галерея «Тейт» (Tate) стала інкубатором глухих викладачів, які можуть працювати згідно найвищих британських стандартів. «Тейт» (Tate) продовжувала *Signing Art* («Жести мистецтва») бронюючи лекції у 2012-2013 роках для новоспечених глухонімих екскурсоводів, щоби вони вдосконалювали свої практичні навички під наглядом біль досвідчених колег.¹⁴

Висновок: Навчання, що велись «Тейт» (Tate) стали фундаментом власної програми галереї, а також програм у інших музеях, які в пропозиції/оферті занять, що проводились глухонімими, роблять ставку на корпус освічених «Тейт» (Tate) лекторів.

4.7.2 «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection): вдосконалення професійної майстерності упродовж всього життя

Концепції, опрацьовані «Тейт» (Tate) перейшли на вищий рівень розвитку у галереї «Зібрання Воллеса», яка приймала себе два цикли удосконалення професійної майстерності для осіб з вадами слуху, котрі вже працювали музейними екскурсоводами. Предметом були практичні питання та ідеї, що лежать в основі навчальних програм.

Перший цикл, реалізований у 2009 році, складався із серії майстер-класів, що тривали понад три місяці, під назвою «Курс «Зібрання Воллеса» для глухих осіб, які професійно займаються мистецтвом». Курс був адресований глухим людям, котрі вже працювали у сфері мистецтва, головним чином музейних екскурсоводів, але також мистців, котрі мали професійний досвід у методах презентації своїх творів.

Другий цикл, під назвою *Sharing Day* («День обміну») відбувся у 2011 році, але в його рамках глухонімі спеціалісти, люди, що надавали постійну мовну підтримку в музеях (перекладачі, «губники» /lip-speakers/) та музейні працівники

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

(координатори з питань певного доступу, куратори, вихователі) зустрічалися, обмінюючись власним досвідом та опрацьовуючи нові способи роботи.

Відповідно до свого рішення про-інтеграційного етосу, «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection) відкриває нові горизонти, заохочуючи людей з вадами слуху але з нормально функціонуючим мовленнєвим апаратом (більше за користувачів мови жестів) до постійного професійного удосконалення, що має значення для їхньої професійної кар'єри в музеях.

Висновок: Завдяки контактам з працівниками інших інституцій «Зібрання Воллеса» (Wallace Collection) відкриває глухим музейним екскурсоводам нові перспективи та дає змогу людям із різного роду вадами слуху ділитися своїм досвідом і співпрацювати.

4.8 Чим пояснюється успіх цих інституцій у навчальній та тренінговій діяльності? Всі вони створили **різноманітні програми**, поєднуючи методологію: лекції, що ведуться глухими екскурсоводами та власними кураторами. Адже глухі екскурсанти хочуть мати такий самий доступ до «експертів», як і всі інші.

4.8.1 Програми, в яких глухі екскурсоводи лише відтворюють опрацьовані музеями курси лекцій, не передбачаючи якихось відхилень чи власного вкладу, добиваються половинчастого успіху – доносять до слухача лише даний зміст, але не дають змоги для справжньої інтерактивності.

4.8.2 Музеї, які реалізують найкращі програми для глухих не встановлюють обов'язкових стандартів, а відкриті на ймовірні міжкультурні підходи, щоб збагачувати знання про їхні фонди. Користь від цього отримують однаковою мірою глухі та люди із здоровими органами слуху: глухі переносять свій досвід на контакт із мистецтвом, а здорові – пізнають абсолютно нову точку зору.¹⁵ Прикладами можуть бути вплив глухоти на життя митця і його творчість, або ж залежність інтерпретації мистецького твору від життєвого досвіду глухих користувачів/відвідувачів (*див. 7.8.10, 8.5.11, 9.13.8 та Додаток I*).

Принципи

4.9 Квінтесенція добрих практик: загальні принципи. Принципи, що становлять фундамент добрих практик – **це висока навчальна цінність, регулярне планування заходів, призначених для глухих у поєднанні із заняттями, які ведуть глухі**, як умова мінімум (далі використовується синтетичне визначення «глухий екскурсовод», без огляду на рівень втрати слуху і посаду в музеї – викладача, екскурсовода, що веде екскурсії чи інструктора під час майстер-класів), а також організація **тренінгів для глухонімих екскурсоводів**.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

Ці три елементи є обов'язковими, хоча допускається також їх модифікація з точки зору специфічних змістових вимог або місцевих умов (доступність лекторів, перекладачів, фінансових засобів).

4.9.1 Ці принципи обов'язкові незалежно від форми навчальних занять (традиційні бесіди куратора з перекладачем мови жестів, заняття, які ведуть глухі, з голосовою накладкою).

4.9.2 Лекції, екскурсії і майстер-класи повинні мати **той саму навчальну цінність** і стандарт, як і всі інші заняття для основної публіки, незалежно від того хто їх проводить – музейні екскурсоводи з перекладачем чи глухі.

4.9.3 Навчальні заняття для глухих відвідувачів/екскурсантів (а де-факто і для кожної іншої групи) повинні становити **інтегральний** елемент планування навчальної та виставкової діяльності інституції (а не появлятися щойно на дальшому етапі), наприклад, шляхом рутинного забезпечення **написами аудіовізуальних матеріалів**, що супроводжують виставку, зокрема, коли планується лекція для глухих, або створення **Інтернет-сторінки**, яка дає змогу долати мовні бар'єри (див.: **3.5.5**). Однак у великих музеях часто цим займається інший відділ, хоча на практиці так відбувається не завжди. Пропоноване вирішення становить рекомендацію.

4.9.4 Заняття по мірі можливості повинні вести у першу чергу глухі, тим не менше існують також інші методи: замість приймати на роботу глухонімих екскурсоводів, можна організувати базові навчальні заняття, які вестимуть власні куратори з додатковою участю перекладача мови жестів або «губника» (lipspeaker). Іноді здоровий (без вад слуху) куратор може накладати голос під час лекції, маючи одночасно поряд із собою перекладача мови жестів та «губника»¹⁶ (варіант результативний, але більш дорогий і такий, що вимагає багатосторонньої координації). Час від часу заняття може вести перекладач мови жестів, що має відповідну освіту у даній сфері/тематиці (такі випадки трапляються рідко), або працівник музею, який вміє говорити мовою жестів (такі випадки трапляються особливо рідко).¹⁷ Як правило, відбувається так, що координатори з питань рівного доступу і куратори не знають мови жестів, а тому не є в стані забезпечити контроль за якістю переказу інформації, хіба що з допомогою перекладача мови жестів, робота якого, у свою чергу, також повинна перевірятись з точки зору якості (див.: **4.10.1-3**).

4.9.5 Глухі лектори і екскурсоводи не мають традиційної освіти (історія мистецтва чи педагогіка), тому повинні пройти навчання, також з точки зору використання відповідної мови жестів.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

4.9.6 Важливо підтримувати підхід, що базується на інтелектуальній відкритості, який базується на новому з культурної точки зору баченні мистецтва – досвіді, культурі і спадщині глухих людей. Цим пояснюється суттєве значення занять, які проводять глухі. У випадку лекцій, що читаються одночасно для глухих та здорових (без вад слуху) людей вони формують нову якість навчання.

4.9.7 Заняття слід планувати регулярно, відповідно до можливостей музею, заохочуючи таким чином до повторного відвідування, як це було показано у проаналізованих вище прикладах. Раз у місяць, разу квартал, або одна лекція на кожну виставку – це приклади раціонального планування в залежності від портфеля, засобів, годин роботи та клієнтури музею.

4.9.8 Розробка вдалих лекцій мовою жестів вимагає застосування сучасних мультимедійних систем і соціальних платформ, таких як Фейсбук (*Facebook*). Всі музеї та галереї, про які йдеться в пункті 4.6, мають в мережі Фейсбук (*Facebook*) власні групи, присвячені заходам для глухих і користуються спільними аккаунтами, наприклад *London Museum* чи *Gallery Access Events*.

4.9.9 Спеціальна адреса електронної пошти (наприклад: access@thenationalmuseum.org.uk), що виконує роль зручної контактної скриньки (яку дають у всіх оголошеннях), за допомогою якої глухі любителі музеїв можуть отримати інформацію, повідомити про свої особливі потреби і забронювати заходи. Електронна пошта є тим каналом спілкування, якому глухі особи віддають перевагу з огляду на її егалітарність – це головний метод зв'язку, що служить так само здоровим (без вад слуху) та глухим людям.

4.9.10 Події слід охопити системою бронювання з кількох причин: **по-перше**, учасники більше цінують заходи, які треба бронювати. Це мотивує їх прийти на даний захід, особливо, коли кількість місць обмежена. Це має психологічний ефект – вони більше зацікавлені такими заняттями, а одночасно піднімається цінність курсу; **по-друге**, обмеження публіки дозволяє забезпечити зоровий контакт з лектором у будь-який момент та з будь-якої точки, що становить умову, необхідну для розуміння змісту (*див.*: 4.6.3 аспект вмістимості «Зібрання Воллеса» /Wallace Collection/, що одночасно гарантує добру видимість лектора та перекладача); **по-третє**, дає змогу музеєві передбачити кількість та оцінити ефективність/результативність заходу в кількісних категоріях.

4.10 Особливі принципи мистецтва при одночасному врахуванні потреб глухих та слабочуючих в музеї: хоча кожна група має інші вимоги (одна вимагає лінгвістичного підходу, друга – більш практичного, базованого на підтримці слуху) існують принципи, які є для них спільними.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

4.10.1 Подібним чином, як у пункті **4.9.1**, обов'язковими є такі самі принципи, незалежно від методу проведення занять.

4.10.2 В обох випадках корисним вирішенням є роздавання **записів/нотаток**. Це низько затратна дидактична допомога, що вимагає лише підготовки змісту нотатки та паперу для її роздрукування.¹⁸ Нотатки мають бути доступними у двох формах. Перша форма – **реферування (резюме)** з найважливішими назвами, прізвищами, місцями і датами, яких публіка правдоподібно не знає та які важко передати з допомогою пальцевого алфавіту і цифрових знаків, з допомогою мови жестів чи читання по губах. Записи (нотатки) з резюме придатні також для глухих людей, яким офіційна писана та словесна мова завдає труднощів (не завжди це стосується виключно користувачів мови жестів).¹⁹

4.10.3 Людям, котрі хочуть більш детально слідкувати за лекцією можна також запропонувати **повний текст лекції**. Це не означає, що лектор мусить повторювати текст слово в слово, що *ніколи* не вважається добрим підходом. Перевагою повного тексту лекції є те, що він містить всю інформацію, що озвучується в ході лекції.

4.10.4 У випадку, коли екскурсовод сам є глухим, повний текст лекції становить для музею механізм **контролю якості**, оскільки дозволяє перевірити змістове наповнення лекції та правильність накладання голосу перекладачем мови жестів (розбіжності по відношенню до змісту тексту лекції стають джерелом фрустрації як для лектора, так і для публіки, яка чує достатньо добре, щоб відчутти різницю).

4.10.5 Стандартні вміння презентації та дидактики вимагатимуть спільних модифікацій у випадку обох згадуваних груп. Звичайно важливим є базовий принцип навчання, тобто утримання **зорового контакту**, так само як і **темпу** переказу/подачі інформації. Під час нормальних презентацій одночасно розглядають мистецький твір та розмовляють про нього. Глухоніма публіка не може одночасно розглядати твір і дивитись на екскурсовода чи перекладача, тому обов'язково слід поділити процес на три фази: презентація мистецького твору публіці (представлення теми), потім обговорення теми, а згодом – надання можливості подивитись його ще раз, перш ніж переходити до наступної частини матеріалу.

4.10.6 Подібним чином рекомендується, щоб екскурсовод забезпечив стабільний візуальний контакт з твором мистецтва, про який він розповідає, даючи публіці час на паузу та сприйняття об'єкту перш ніж продовжувати свій виступ. Потім публіка повинна мати час на детальний розгляд мистецького твору і щойно після цього переходити до наступного. Така методика роботи особливо важлива у випадку показу слайдів чи презентації *PowerPoint*, оскільки вони відбуваються у темноті або у півсутінках.

4.10.7 Якщо це тільки можливо, екскурсовод повинен обговорювати об'єкт або твір у логічному порядку, тобто зверху до низу, зліва на право і т.п., що полегшує публіці орієнтацію. Таке вирішення буде відповідним для обох груп: користувачі мови жестів будуть їх природно розвивати, користуючись **просторовою орієнтацією** як граматичною ознакою мови жестів (наприклад, розміщення предметів на картині по відношенню один до одного або наслідування постатей на груповому портреті).

4.10.8 Доброю практикою є активна перевірка сприйняття і розуміння публікою почутого/побаченого. Задавання питань чи гумор (т.зв. ліричні відступи) та гра слів – якщо контекст лекції це дозволяє – можуть бути добрим способом непомітної перевірки, чи публіка розуміє – якщо відповідають на запитання правильно, або сміються разом у відповідний момент, тоді екскурсовод може бути впевнений, що розуміють. Такий підхід загалом добре сприймається глухими, які обожнюють долати перешкоди між екскурсоводом і публікою.

4.10.9 Якщо публіка задасть питання, **екскурсовод повинен його повторити**: користувачі мови жестів і читаючі по губах, перебуваючи в залі, можуть не побачити всього або частини запитання, тому обов'язково слід його спочатку повторити, щоб кожен зорієнтувався щодо контексту запитання, а щойно після цього давати відповідь.

4.10.10 Рекогносцировка на місці події/заходу або виставки з метою верифікації **візуальних аспектів**: наприклад, із реставраційної точки зору **рівень освітлення може бути надто низький**, або навпаки – **точкові рефлектори/прожектори**, що світять в очі публіці, негативно впливають на візуальний контакт з лектором і перекладачем, а у крайніх випадках матимуть вирішальний вплив на підбір об'єктів для лекції. Якщо презентація має форму показу слайдів, слід провести репетицію розміщення прожекторів, так, щоб вони освітлювали лектора і перекладача мови жестів не осліплюючи публіки.

4.10.11 Рекогносцировка потрібна також при підготовці **пішохідної екскурсії-прогулянки для обох типів груп з екскурсоводом** з метою знаходження відповідних місць для зупинки, де публіка матиме гарантоване добре поле зору у безпечному, не надто відвідуваному місці, щоби рух не перешкоджав групі та, щоб група не перекривала дороги іншим пішоходам.

4.10.12 В рамках рекогносцировки слід перевірити чи достатньо написів або іншого експозиційного обладнання, що має значення для загального сприйняття мистецтва глухими людьми (див.: **4.9.3**).

4.10.13 Акустичне середовище також має зв'язок з глухими людьми, наприклад, засоби безпеки, такі як променеві бар'єри охоронної сигналізації навколо

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

особливо цінних об'єктів. Адже глухі можуть не усвідомлювати, що торкання таких бар'єрів спричинить спрацювання сигналізації. Якщо додатково екскурсовод також глухий, група не знатиме, що спрацювала сигналізація. Фільми, аудіовізуальні пристрої і кондиціонери також впливають на комфорті якість сприйняття особами з порушеннями слуху легкого або середнього ступеня. Слід їх оминати або просто вимкнути.²⁰

5. Створення інноваційної навчальної програми для глухих та слабочуючих осіб в Регіональному музеї в Стальовій Волі

5.1 Актуальна пропозиція/оферта і етос музею: З моменту свого відкриття, Регіональний музей в Стальовій Волі пропонує цілісний, інтегруючий та інноваційний підхід до питання рівного доступу до культурної спадщини, також у формі постійних виставок («Відчуй мистецтво»), виставок творів митців з різноманітними видами інвалідності у поєднанні з презентаціями авторів на тему робіт, а також майстер-класів для осіб з різними формами інвалідності.

5.2 Актуальна пропозиція/оферта майстер-класів для глухих та слабочуючих людей вже використовує певні елементи добрих практик, зокрема, надаючи можливість доступу особам з порушеннями слуху різного ступеня, що користуються мовою жестів, фоножестами і адаптаційними приладами (наприклад, слуховими апаратами).²¹ Однак музей хоче розширити пропозицію/оферту для глухих осіб, пробитися до публіки у всій країні, а не лише місцевої чи регіональної, створити нову формулу роботи у рамках програми «Музей без бар'єрів», а також зміцнити свої позиції як взірцевого центру навчальних занять на найвищому рівні.

5.3 Основні вимоги інноваційної навчальної програми: базування на дотеперішніх програмах; запозичення із найкращого досвіду у сфері нівелювання бар'єрів; використання фондів музею для висвітлення історії Польщі; висунення музею на перший план серед глухої публіки та залучення нових екскурсантів з вадами слуху; врахування потреб людей з різними порушеннями слуху, не лише користувачів мови жестів; навчальна цінність така сама, як і інших програм, які пропонує музей.

5.4 Виявлено ще одну умову, тобто **перехід** від традиційної моделі навчання, яке веде здоровий (без вад слуху) персонал і перекладач мови жестів, як це на сьогодні функціонує в музеї, до занять (принаймні деяких) у формі проведення їх глухою особою, яка професійно має зв'язок із темою. Однак така форма вимагає попереднього навчання.

5.5 Рекомендації:

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

5.5.1 Короткостроковою ціллю музею є залучення більшої кількості глухих гостей/відвідувачів, тому пропонується навчальна програма повинна максимізувати «показник повернень»;

5.5.2 Музей хоче перейти до моделі активізації глухих як лекторів, тому пропонується програма повинна прискорювати цей процес при застосуванні традиційних засобів (здоровий (без вад слуху) лектор + перекладач);

5.6 З цією метою, спираючись на перевірені практики, опрацьовано взаємодоповнюючі, одночасні навчальні заняття об'єднані спільною програмною складовою, які враховують потреби двох окремих груп публіки/відвідувачів з вадами слуху. Програма є інноваційною у тому сенсі, що старається забезпечити досягнення рівності між цими двома групами /з точки зору соціальної та навчальної інтеграції/ від самого початку (замість того, щоб «дописувати» їх на пізнішому етапі), а також ставить за мету, перш за все, підготовку глухонімих музейних екскурсоводів, котрі представляють обидві групи.

5.6.1 Перша група – це дорослі користувачі мови жестів, про потреби яких Регіональний музей в Стальовій Волі дбає вже нині, надаючи доступ до занять мовою жестів і з використанням фоножестів: пропонується програма становить надбудову нинішньої діяльності, надаючи їй новий вектор/спрямування.

5.6.2 Друга група – дорослі з набутою вадою слуху, інтереси яких загалом концентруються на музеях Європейського Союзу не достатньо представлені (користувачі мови жестів, як більш зауважувані, перебувають на привілейованому становищі). Це питання актуальне для Великобританії та інших країн,²² особливо впродовж останніх двох-трьох років. Успіх програм мовою жестів призвів до того, що публіка, яка не використовує мови жестів заявляє про потребу у заняттях, що більш приведені у відповідність до їхньої специфіки. З огляду на освіченість та переваги ця група користується аудитивним каналом, хоча й володіє повною мірою мовою жестів як другою мовою, а окрім того, використовує всілякі доступні допоміжні прилади (апарати, петлі) і стратегії (читання по губах) у комбінаціях, що найкраще відповідають їх потребам.

5.6.3 Ці дві основні групи разом становлять більшість глухих гостей/відвідувачів музею, тому проект відповідає їхнім потребам.

5.6.4 Пропозиція обох програм не включає кошторису, тим не менше їхні бюджетні вимоги є мінімальними. Реалізація програми вимагає лишень дотеперішніх допоміжних засобів (персонал, спеціалізовані знання, фонди, апаратура) і дешевих матеріалів (цифрові медіа, папір, мультимедійне забезпечення, соціальні мережі). Найдорожчим пунктом бюджету є робочий час персоналу, звідси детально запланований план-графік занять, що має допомогти максимально скоротити час на

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

підготовку і оптимізувати використання засобів в обох розділах програми. Обов'язковою буде також **оплата праці перекладача**.

5.6.5 Оскільки очікування щодо навчальної цінності є високими, а проведення курсу становить серйозний виклик, слід розподілити заняття між кількома кураторами і не обтяжувати ними надмірно лише одну особу, особливо координатора з питань рівного доступу (відповідник англійського *access officer*), який одночасно виконує роль перекладача ПМЖ (Польської мови жестів).

5.6.6 У своєму задумі програма пропонує двом різним групам дорослих глухих (з вадами слуху) осіб два майже ідентичні курси **одночасно** для того, щоб скоротити час на підготовку, а також прискорити зростання активності публіки та впровадження моделі глухого екскурсовода. Однак, якщо фінанси не дозволяють цього зробити, курси можуть відбуватися **на зміну** рік за роком, раз для глухих користувачів мови жестів, раз для тих, які говорять.

5.6.7 Програма має бути підготовлена так, щоб **у майбутньому** могла бути знову використана для інших груп адресатів (наприклад, для глухих дітей), а також для застосування інших методів переказу/передачі інформації (фоножести – цей метод тут не врахований, оскільки його британський відповідник, т.зв. маноральна мова /*sued speech*/, є слабо поширеною). Крім того, змістове наповнення програми має давати змогу об'єднуватись у різні комбінації, наприклад, в залежності від підбору обговорюваних у ході **екскурсії з екскурсоводом** об'єктів (стандартного або на спеціальну вимогу).

5.6.8 Рекомендується, щоб програма була реалізована упродовж всього року (наприклад, заняття раз у місяць, як вихідний пункт до довгострокової навчальної діяльності). План-графік можна змінювати з урахуванням кадрових і бюджетних можливостей музею чи годин роботи музею. Можливо кориснішою буде форма літньої школи, зокрема, коли в ній беруть участь студенти.

5.6.9 Авторка не дає рекомендації щодо оплати, оскільки це належить до виключної компетенції музею і залежить від загальних умов програми «Музеї без кордонів», частиною якого є нинішній проект.

5.6.10 Для порівняння можна згадати, що в британських музеях, вхід для осіб з особливими потребами переважно є безкоштовним: додаткові заняття також є безоплатними завдяки субсидіюванню з фондів для осіб з особливими потребами або від приватних спонсорів, що усуває чергові бар'єри, цього разу економічні. Спорадично збирається невелика оплата²³ – це буває обґрунтовано, однак не створює економічного бар'єру.

Цілі

5.7. Підведення підсумків. Цілі і адресати:

5.7.1 Програма має дві цілі:

Організація навчальних занять в музеях

Одночасна структура занять у формі музейного навчання (залежно від вимог учасників).

5.7.2 Програма адресована двом групам:

Користувачі мови жестів

Глухих осіб, що говорять

6. Принципи інноваційної навчальної програми для глухих та слабочуючих осіб

Назва і цілі програми

6.1 Використання музейних фондів: Предметом діяльності Регіонального музею у Стальовій Волі є польська спадщина широкого спектру, від фондів історичних пам'яток, датованих від стародавніх часів по нові часи, через саму будівлю князів Любомирських, по фонди мистецтва і періодичні виставки. Цей діапазон відображає зацікавлення сучасного суспільства, зокрема, в питанні інноваційності у доступі до колекції.

6.2 Використання етосу музею: Регіональний музей в Стальовій Волі – це провідний музей, який від самого початку керується ідеєю інтеграції і надання доступу до фондів різним суспільним групам. Це забезпечує музеєві особливу позицію з точки зору пропозиції/оферт навчальних занять, що унаочнюють цю політику – з одного боку, призначених для глухих відвідувачів, а з другого боку, для глухонімих екскурсоводів.

6.3 Виходячи з цієї концепції розробка намагається використати потенціал музею, пропонуючи цикл дидактичних занять, які з хронологічної точки зору оцінюють різні галузі спадщини: від археології, через архітектуру по мистецтво та історію, реалізуючи таким чином найкращі практики та їх ключові принципи **різноманітності і якості** (див.: аналізи прикладів).

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

6.4 Цілі програми: пропонується програма охоплює навчальні заняття присвячені унікальній спадщині регіону Стальової волі та його значенню для спадщини польського народу. Заняття будуть проводитись із застосуванням відповідних методик комунікації (мова жестів, технології, що підтримують слух, читання по губах) з метою зацікавлення музеєм більшого числа глухих (з вадами слуху) відвідувачів з околиць, регіону та всієї країни.

6.4.1 Програма **повинна також прискорити перехід до моделі глухих екскурсіводів**, пропонуючи навчальний елемент, який сам по собі буде привабливим і притягуючим, та становитиме перший крок до м майбутньої пропозиції/оферти занять,що вестимуться глухими самостійно або у супроводі працівників музею.

6.4.2 Ці два завдання взаємно доповнюють одне одного, відповідно до найкращих практик, які запровадила «Галерея Тейт» /Tate Gallery/ (див.: **4.6.1**), котрі заохотили багатьох до участі у навчанні.

6.4.3 Оскільки методи, що використовувалися в рамках програми мають відображати найкращі практики, представлені у пункті **4.10**, курс використовує метод навчання на прикладах, які стають для курсантів взірцем для наслідування.

6.4.4 Слід підкреслити, що програма складена так, щоб глухі екскурсіводи *не* заміняли дотеперішнього персоналу, а були доповнюючим джерелом, оскільки урізноманітнення дидактичних методів, занять, тем і лекторів є рекомендованим способом заохочення глухих (з вадами слуху) осіб до повернення в музей. Однак прийом на роботу глухонімих екскурсіводів дасть змогу музеєві розширити програму без перенавантаження наявних працівників і організувати більше занять різного характеру на доповнення існуючих програм. Важливою залишається роль координатора з питань осіб з особливими потребами в рамках самої навчальної програми, подібним чином, як завдання окремих кураторів (див.: **5.6.5**).

6.5 Окрім того проект відображає наукові і освітні цілі Академії добрих практик, що виникають з участі у програмі «Музей без бар'єрів». Принципово він укладений так, щоб глухі могли брати участь в лекціях Академії і використовувати їх **разом з** музейними працівниками.

6.6 По суті програма включає курс із десяти частин, привабливість якого полягатиме в обговоренні тем, що стосуються польської культурної спадщини у широкому розумінні цього слова, подібним чином, як у випадку організованого у Музеї Дульвіч циклу навчань про європейські мистецькі художні школи (див. **4.6.6**).

6.7 Рекомендована назва могла б звучати: «Історія Польщі в десяти темах: курс польської національної спадщини для глухих (з вадами слуху)осіб». Назва чітко вказує на цілі програми та її концепцію як цілісну програму, яка навчає усестороннього розуміння мистецтва. Це не обов'язково мусить бути десять занять:

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

їх може бути більше або менше, вони можуть бути модифіковані з точки зору потреб музею і його фондів, однак при умові збереження хронологічної схеми, яка дозволяє краще зрозуміти **історичний і музеологічний контекст**.

6.7.1 Програма має на меті звернути увагу на найважливіші об'єкти у фондах музею, які показують значення регіону і його вагу для Польщі як одного цілого. Вона також має на меті дати нове застосування спеціалізованим знанням музейних кураторів і полегшити глухим людям здобуття хронологічних знань про те, який вклад їх регіон вніс у польську спадщину. Це підготовчі дії до реалізації головної мети, тобто підготовки глухих екскурсиводів.

6.7.2 Вибрано десять аспектів, що базуються на існуючих фондах музею. Їх можна повторювати безконечно у різних варіаціях, залежно від типу групи глухих (з вадами слуху) осіб (наприклад, вітчизняних та зарубіжних учасників).

6.8 Програму розроблено через призму потреб дорослих користувачів мови жестів (*див.: 5.5.1*) та дорослих глухих (*див.: 5.5.2*), які віддають перевагу фонічним медіум. Навчання першої групи проводитимуть куратори музею з підтримкою мови жестів; другої – ті ж куратори з допомогою «губника» (lipspeaker).

6.8.1 Рекомендується проведення цієї самої програми для обох груп, але окремо, методами приведеними у відповідність до їхньої специфіки. Це відповідає формованим у Великій Британії принципам мистецтва (*див.: 4.6*), які рекомендують музеям, що працюють над новими програмами, враховувати ці два види потреб одночасно, а не разом.

6.9 Програмі надано форму курсу, щоб музей появився у загальній свідомості в масштабах всієї країни, щоб підкреслити цінність програми як нагоди для навчання у формі екстерну, зацікавити участю, а також, щоб гості мали відчуття, що варто приїжджати сюди з усієї Польщі. Як видно із назви навчальні заняття – це «**приманка**», з допомогою якої музей хоче зацікавити своїми найціннішими об'єктами, що ілюструють найважливіші явища в історії Польщі. Для глухої публіки це буде вступ знань про музей і польську спадщину (*див.: 4.6.6* – приклад подібної програми), але за їх бажанням програму можна укласти так, щоб тематично вона виходила за межі обговорення колекції і враховувала виключно технічні вміння читання лекції.

6.9.1 Безпосередня користь – задоволення потреб у цінних з навчальної і культурної точок зору заняттях, які рекомпенсували б недостатній колись доступ до цього типу занять для осіб шкільного віку і старших, як згадувалось у частині 3.5.

6.9.2 Розробка програми як курсу має ще одну мету: фонди музею дають солідну основи знань про польську спадщину у багатьох важливих сферах (*див.: 6.1*), а також полегшують розуміння, яку цінність для музею дає доступ музейних презентацій (*див.: 6.2*).

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

6.10 Курс інспірували програми галереї «Тейт» (Tate), описаними у частині **4.7.1**. Ці програми відповідали на потребу в глухих лекторах і тренерах майстер-класів, яка появилася у зв'язку з навчальними програмами адресованими глухим. Їх учасників набирали з числа публіки, яка раніше брала участь у заняттях в «Тейт» (Tate).²⁴

6.10.1 Спираючись на прецедент «Тейт» (Tate), програма для Стальної Волі буде унікальною та інноваційною, виконуючи подвійне завдання: проведення музейних **навчальних** занять у формі, приведеної у відповідність до потреб глухих (з вадами слуху) користувачів, а також використання цього самого об'єму змісту для проведення навчання для майбутніх глухонімих музейних екскурсоводів.

6.10.2 Реалізація передбачає **двоаспектну модель занять**, як в аналізах прикладів у пунктах **4.6.3** і **4.6.4**. Широкий опис представлено у частинах **7.4** і **7.5**, але базово включає традиційні дидактичні заняття у першій половині, після яких проводяться дискусійні сесії у другій частині, що поступово вводять формальні вимоги стосовно занять з глухим екскурсоводом.

6.10.3 Одночасне навчання глухих екскурсантів і майбутніх екскурсоводів і інноваційні, і **економічно вигідні**. Двоаспектна модель буде привабливою також для екскурсантів з-за меж найближчого регіону, оскільки їм буде більш вигідно витратити час на доїзди.

6.10.4 Завдяки такій формулі Стальова Воля отримає довгострокову вигоду шляхом зростання кількості осіб, які можуть вести заняття, що дозволить запевнити майбутній розвиток, а також провідну роль Регіонального Музею у Стальовій Волі серед інституцій, що формують попит на послуги глухонімих екскурсоводів по всій країні.

6.10.5 Навчальні програми повинні не лише дотримуватись хронологічного порядку і базуватись на власних фондах, а й мати концептуальний характер (дослідження, презентаційні вміння, музеологічні питання), як вказують найкращі практики використовувані під час курсів «Тейт» (Tate) *ArtSigns*, а також *Signing Art*. Мають також виявляти найактивніших осіб, яким найбільш сподобалися заняття про колекції і які внесли в них найбільший вклад.

6.10.6 Тому рекомендується, щоб перші вісім із десяти сесій стосувались колекції, але їх кульмінаційним пунктом були **дві сесії завершальних майстер-класів**: одна присвячена **навчанню для музейних екскурсоводів**, а друга – **поглядів на культурну спадщину з перспективи глухих людей**, про що ширше у пунктах **7.8.9-10**.

6.10.7 Не кожен учасник програми мусить бути зацікавлений роллю екскурсовода або бути придатним для неї, але, надіюсь, що структура курсу викличе інтерес і заохотить включитись в останні заняття циклу. Запис на них не може відбуватись шляхом оголошення під кінець циклу занять присвячених фондам музею і при

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

врахуванні оцінки з боку музейних працівників. Це буде **заохоченням** до запису на курс і дозволить підтримувати зацікавлення, відкриваючи перспективи праці у музейній галузі та стати взірцем для інших.

6.10.8 План-графік майстер-класів можна укласти так, щоб вони перехрещувались з **Частиною II** програми «Музей без бар'єрів» (що також входять у сферу замовлення), планованою на початок 2014 року, тобто пропонованими навчальними майстер-класами для музейних працівників для глухих делегатів з Польщі та України, так, щоб вони ймовірно могли також скористатись.

6.10.9 Відповідно до найкращих практик, пропоновані одночасні заняття для глухих (з вадами слуху) повинні відбуватись регулярно, у найбільш зручні для музею терміни.

7. Загальний нарис інноваційної навчальної програми

7.1 Нижче описано нарис навчального циклу, який в пунктах **8** і **9** буде послідовно розбитий на окремі групи учасників.

7.2 Програма має передавати **базові знання** на тему регіональної та загальнодержавної спадщини Польщі у сфері археології, архітектури, мистецтва і історії.

7.2.1 В коротшій перспективі програма має дозволити учасникам показати власні уміння під час кінцевої екскурсії для групи, коли кожен із них розповідатиме про один об'єкт, представлений на курсі.

7.2.2 У довшій перспективі програма має дати можливість музеєві і кожному потенційному глухому екскурсоводові, вибраному для двох кінцевих сесій майстер-класів, реалізувати матеріал в різних комбінаціях.

7.2.3 Ці особи зможуть і надалі заново використовувати як набуті (завчені) знання, як і вміння презентації, які як основні цілі є зав'язком тривалої, урізноманітненої музейної програми. Археологія, регіональна, промислова і архітектурна спадщина та твори у фондах музею будуть постійними темами.

7.2.4 Такий підхід є умовою отримання позитивних дидактичних результатів програми і їх закріплення, що є **довготривалою ціллю** глухої (з вадами слуху) публіки, а також закріплення добрих практик, створюючи підвалини для дальшої діяльності.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

7.3 Кожна сесія із десяти (або іншої кількості, якщо музей вирішить її змінити) складатиметься з двох частин (**частина I і частина II**), як це представлено у пункті **6.7.10**.

7.3.1 Кожна сесія буде базуватися на дотеперішній навчальній діяльності, використовуючи фахові знання персоналу, які мають принципове значення для успіху програми. Так само важливе те, що програму легко впровадити модифікуючи лише переказ відповідними інструментами (мова жестів/«губник»/lipspeaker/).

7.3.2 Кожна сесія включає одну презентацію з циклу «Історія Польщі у десяти темах».

7.4.1 Частина I кожної сесії розповідає про конкретний об'єкт або об'єкти, що відносяться до контексту: детальну форму вибере музей на підставі свого досвіду з майстер-класів для здоровий (без вад слуху) дорослих, присвячених тим же об'єктам, з тим, що вони додатково будуть перекладені на форму, яка буде відповідною для даної групи глухих. Ціль цієї частини є чисто дидактична.

7.4.2 Рекомендується, щоб тривалість не перевищила однієї години (*див.: 4.6.3*). Добре було б змінити форму презентації під час чергових занять, наприклад, екскурсія по музею з екскурсоводом, презентація PowerPoint, робота з експонатами, заняття за межами приміщення музею (наприклад, прогулянки з екскурсоводом), а також використовувати більш, ніж один метод під час однієї сесії. Наприклад, презентацію у PowerPoint на тему тарнобжеської лужицької культури можна використовувати для представлення власних фондів музею.

7.4.3 Такий підхід не лише урізноманітнить навчальні заняття і зацікавить ними відвідувачів, а й також покаже, вони самі можуть використати низку методів, якщо вирішать стати музейними екскурсоводами після закінчення курсу.

7.5 Частина II кожної сесії розширює тему у рамках спрямування дискусії, яка у випадку кожної групи (глухонімі і читаючі по губах) буде натуральним чином концентруватися на чомусь іншому, і яка буде підпорядкована двом навчальним цілям: чиста дидактика та поступовий вишкіл.

7.5.1 Перша ціль пов'язана із поглибленням знань засвоєних у **частині I** сесії шляхом зйомок короткого відео сюжету з метою введення у тему доступним для даної групи способом. Відео-сюжет розміщуватиметься в Інтернеті як вступ до окремих секцій сторінки або як незалежна підсторінка.

7.5.2 Це збільшить користь програми для музею, а також сприятиме формуванню образу культури очима глухих, підвищуючи міжкультурну навчальну цінність занять.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

7.5.3 Такий порядок дозволить також удосконалити вміння переказу інформацію безстресово, заохочуючи до здобуття професії музейного екскурсовода під кінець курсу.

7.6 Сумування структури навчальних подій/заходів для обох груп

7.6.1 Кожна сесія ділиться на дві частини у випадку обох груп;

7.6.2 Перша частина планується як традиційні навчальні заняття у відповідній формі (екскурсії з екскурсоводом, показ слайдів і т.п.)

7.6.3 Перерва (частування)

7.6.4 Друга частина планується як спрямована дискусія, що поглиблює зміст інформації, представленої у першій частині, і дає учасникам можливість показати, чого вони навчилися.

7.6.5 Навчальна користь для учасників: учасники пізнають вибраний фрагмент польської спадщини і набувають вміння передачі знань працюючи з камерою.

7.6.6 Користь для музею: нематеріальний **культурний продукт** (діалог з глухим) і **матеріальний продукт** (відео-сюжет) на Інтернет-сторінку та на твердий диск.

7.7 Рекомендовані теми занять представлено нижче, причому ті, що перераховані у пунктах **7.8.1-7.8.8** стосуються фондів, натомість ті, що у пунктах **7.8.9-7.8.10** роблять акцент на навчання і мають більш музеологічну орієнтацію.

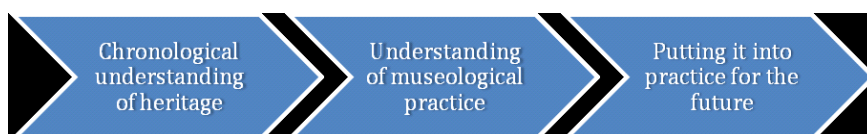
7.7.1 Деякі учасники можуть неохоче ставитись до цих занять. Інші захочуть їх пройти, але не обов'язково стати музейними екскурсоводами, хоча маю надію, що передчуття, яке дасть запис короткого відео сюжету, що демонструє здобуті знання, заохотить їх до дальшої участі. Навіть якщо учасники не хочуть брати участі у дальшій частині (від пункту **7.8.8**), не дивлячись на це їх слід запросити на урочисте завершення в якості публіки (**7.8.11**).

7.7.2 Структура курсу **хронологічна**, але одночасно наростають труднощі зі **змістовим наповненням** – від навчальних занять, що базуються лише на фондах, до більш абстракцій них понять, пов'язаних з колекцією (пункти **7.8.7** і **7.8.8**).

7.7.3 Це, у свою чергу, підготовляє учасників інтелектуально до частин **7.8.9** і **7.8.10**, які безпосередньо присвячені методам переказу і обробки змісту інформації. Вони покажуть, яким чином показувати спадщину, побачену очима глухих (з вадами слуху) і як показати свої уміння в ході показового вечору (**7.8.11**).

7.7.4 Тим самим дискусії, що ведуться в другій половині кожних занять будуть поступово вводити учасників у аркани презентації.

7.7.5 Підведення підсумків концепції програми:

Хронологічне пізнання спадщини

Ознайомлення з практикою музейної справи

Практичне тренування вмінь для використання у майбутньому

Рекомендовані теми

7.8 Пропоновані теми:

7.8.1 Палеоліт/неоліт/бронзовий вік (тарнобжеська лужицька культура): екскурсія по галереї у поєднанні з показами слайдів, ймовірно також з роботою з експонатом (якщо музей має резервні фонди, яких можна торкатися).

7.8.2 Народне життя, народна спадщина: візит у галереї

7.8.3 Релігійне життя і сакральне мистецтво: спадщина християнської і єврейської традицій: порівняльний візит у двох галереях

7.8.4 Мистецтво Альфонса Карпінського і Стефана Норбліна: відвідання виставки або огляд фондів у сховищі

7.8.5 Польща у міжвоєнний період: спадщина *Art Deco*: прогулянка шляхом архітектури, ймовірно у поєднанні з ознайомленням із творами Стефана Норбліна (із ймовірною прив'язкою до прогулянки).

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

7.8.6 Друга світова війна: відвідування галереї

7.8.7 Польща нині: інклюзивне суспільство; вихідним пунктом є виставка «Відчуй мистецтво»

7.8.8 Пленерна скульптура: дальше пізнання фондів, але з початком аналізу важливого з музеологічної точки зору питання доступності

7.8.9 Навчання екскурсоводів – формальне навчання екскурсоводів спираючись на принципи, представлені у частині **3.10**, опрацьовані через призму конкретної групи, вказаної у **8.5.10** і **9.13.7**. Це дасть учасникам можливість осмислення композиції власних виступів.

7.8.10 Погляд глухих на мистецтво, історію і археологію. Ціллю майстер-класів є **підведення підсумків** і перевірка занять на тему польської спадщини, про які мова у пунктах **7.8.1-8**. Учасників просять заздалегідь підготувати короткий п'ятихвилинний виступ на тему вибраного твору мистецтва або об'єкту і представлення його під час сесії. Виступ має включати ставлення до об'єкту очима глухої (з вадами слуху) особи. Другою ціллю є практичне застосування знань, засвоєних під час навчання екскурсоводів у пункті **7.8.9**. Це буде генеральна репетиція перед подією, що описана у пункті **7.8.11**.

7.8.10.1 Темою може бути розробка відповідного знаку мови жестів, зауваження жести і експресії на портреті, обговорення досвіду глухих осіб під час Другої світової війни. Ці та інші ймовірні теми обговорено детальніше у пункті, що стосується планування курсу для користувачів мови жестів (**8.5.11**) і глухих, що користуються словесною/фонічною мовою (**9.13.8**). В рамках підготовки до **7.8.11**, учасники можуть взаємно оцінювати один одного (але позитивним чином, без критиканства).

7.8.10.2 Тоді можна вперше **зібрати учасників обох програм**, щоб долати бар'єри і давати їм можливість зрозуміння проблем, з якими зіштовхнулася друга група в ході реалізації музейних презентацій. Це дасть їм необхідні вміння, знання про інших глухих і приготує до роботи з публікою.

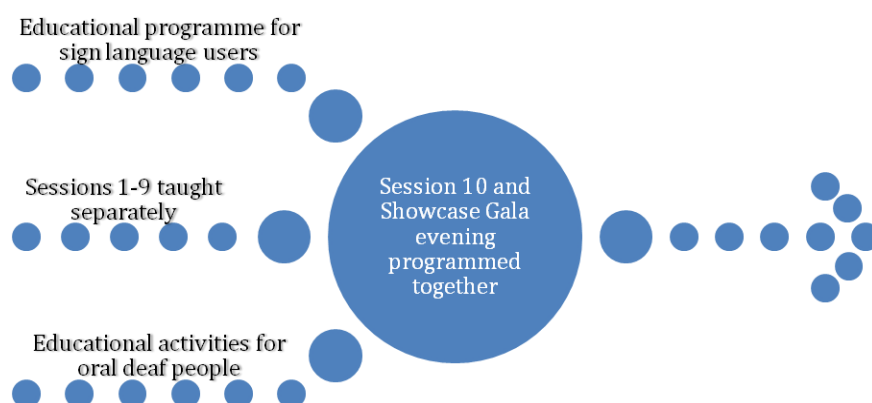
7.8.11 Показовий вечір: чергове зібрання учасників обох програм. На завершення курсу передбачається організація урочистого вечору, на який можна запросити музейних працівників з інших інституцій у Польщі, як це описано в **7.1**. Рекомендується, щоб всі глухі делегати **з обох програм**, які зарахували курс, отримали дипломи за досягнення. Особи, які будуть зацікавлені роботою у Стальовій Волі або в інших музеях, повинні отримати 5 хвилин на представлення зібраний публіці вибраного твору мистецтва або об'єкту, щоб продемонструвати набуті вміння.²⁵

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

7.8.12 Постійне оцінювання: Після сесії в обох групах слід провести оціночну анкету з метою оцінювання прогресу та ідентифікації всіх комунікаційних питань, які вимагають доопрацювання на чергових заняттях.

7.9 Візуальний план програми: у майбутнє

Навчальна програма для користувачів мови жестів

Сесії 1-9 проводяться окремо

Навчальна програма для глухих, котрі користуються словесною мовою

Сесія 10 і показовий вечір – спільні

8. Навчальна програма реалізована мовою жестів

8.1 В цій частині розробки обговорено більш детально навчальні заняття для глухонімих, про які згадувалося у пункті 7.8, з мовою жестів як медіум дидактичного переказу.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

8.2 Задум: Програма створить можливість участі у традиційних музейних навчальних заняттях з використанням мови жестів у першій частині сесії (**частина I**), опис якої (спільний для обох груп) представлено у пункті **7.8**; натомість у другій частині навчальні заходи входять в інноваційну сферу формування, реєстрації та навчання словарного запасу мови жестів (**частина II**).

8.2.1 Особливим задумом другого етапу є заохочення учасників до глибшої рефлексії над об'єктом і створення дидактичних матеріалів для потреб майбутнього навчання глухонімих музейних екскурсоводів.

8.3 Перша частина кожної сесії буде за змістом така сама, натомість частина II буде відрізнятися в залежності від групи: тема буде та сама, вибрана серед вказаних у пункті **7.8.1-8**, натомість форма занять буде приведена у відповідність кожної групи користувачів. В цій секції детально описано методи такого приведення у відповідність і реалізації цілей.

8.3.1 Як згадувалось у пункті **4.7.1** і в *Derycke* 1994, навчання користувачів мови жестів мусить бути посилене розробкою нового словарного запасу мови жестів.

8.3.2 Дотепер використовуваний словниковий запас мови жестів та **ново опрацьований словарний запас мови жестів** буде записуватись на аудіо-відео носії, формуючи дидактичну базу для навчання глухонімих екскурсоводів на пізнішому етапі, завдяки чому Стальова Воля стане взірцевим осередком у цій галузі.

8.3.3 Таким чином доробок ПМЖ (польської мови жестів) буде збагачений спадщиною домінуючої мистецької і історичної культури (культури здорових (без вад слуху) людей). Глухонімі не лише отримують доступ до домінуючої культури завдяки ПМЖ (польській мові жестів), але також зможуть поширити власні знання про цю культуру шляхом лінгвістичної рефлексії.

8.3.4 Глухонімі користувачі мистецтва охоче створюють **неологізми** і включаються в жваві дебати на тему адекватності поточної мови жестів для передачі абстрактних понять. Авторка сама створила кілька неологізмів²⁶ і мала нагоду спостерігати за дебатами на тему нової назви епохи Вікінгів, що замінила використовуване до цього часу, історично менш відповідне визначення.²⁷

8.4 Навчальною ціллю цього пункту програми є спрямування уваги публіки на саму природу об'єкта та періоду і стилю, який він представляє. Це має створити відчуття залучення до домінуючої культурну історію, допомогти опрацювати міжкультурний погляд з перспективи глухих, створити дидактичну базу на майбутнє за активної участі користувачів, а також оволодіти принципами мистецтва переказу. Прості перевірені запитання, як учасники бачать основні елементи об'єкта, наведено у пункті **8.5**.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

8.4.1 Знаки опрацьовані учасниками для вираження ключових слів можна записати на відео наприкінці занять і включити до нового словарного запасу мови жестів. Потім слід записати відео-сюжет на Інтернет-сторінку музею за участю одного учасника, який вводитиме користувачів мови жестів у даний аспект польської спадщини. Це сприятиме подальшій активізації публіки, заохочувати до нових відвідувань, надасть позитивний розголос починанням музею як прикладу соціальної активності, а також – в міру появи нових фільмів на Інтернет-сторінці – покаже, як ця активність еволюціонує.

8.5 Нижче наведено у скороченому варіанті теми окремих занять, укладені таким чином, щоб показати хронологічний і концептуальний розвиток, від найбільш доступних по складніші теми. Кілька перших представлено більш детально, ніж решту, для кращої ілюстрації задуму проекту.

8.5.1 Передісторія: палеоліт і неоліт: Це період, який мовою жестів є бідним на знаки і тому вклад програми в поширення знань у Польщі і інших місцях може виявитись значущим. Найважливіші експонати стосуються кочових племен, які займаються мисливством в пост-льодовиковий період – записати знак мови жестів на *кочівник*, *мисливство*, виді звірів, наприклад, *олень*, *мамонт*, *льодовик*, і *відступ льодовика*.

8.5.1.1 Наконечник і кремій є складнішими: їх відмінні **форми** легко виразити, але як показати, що знак означає **наконечник**, а не попросту форму? Подібним чином **кремій** є видом **каменя**, але знак, що означає *камінь* сам по собі не вистачить. Чи можна придумати **у формі жесту назву** кременя, який був би міметичною дією, що показує **лупання каменя**?

8.5.1.2 Котра **жестова назва** виражає і означає добу палеоліту, тобто старшу епоху кам'яної доби? Культура мисливців і збирачів чи лупання каміння? Правдоподібно судження стосуються неоліту, що характеризується осадництвом і виробництвом сільськогосподарських знарядь. Як поступати з датами до нашої ери? Публіка мусить мати у пам'яті, що дати до нашої ери рахуються у зворотному порядку.

8.5.1.3 Фільм може зніматися згідно нижченаведеного сценарію (курсивом), повинен використовувати всі адекватні терміни мовою жестів, підсумувати знання на тему періоду і регіону, а також показати, як розуміння відповідних знаків мови жестів допомагає зрозуміти провідну думку (меседж).

У районі річки Сян упродовж 5800-5600 рр. до н.е. розвивалася мисливська культура, базована на полюванні на звірів – оленів, мамонтів. Знаряддя були виконані з кременя, який оббивали до форми наконечника. Цю епоху називаємо добою лупаного каменя або старшою кам'яною добою. Молодша кам'яна ера розпочалася бл. 5800-5600 рр. до н.е. і тривала до 2400-2300 рр. до н.е. Люди осіли, щоб вирощувати продукти харчування і

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

розпочати обробіток землі, тому почали виробляти сільськогосподарські знаряддя технікою лупання.

8.5.2 Тарнобжеська лужицька культура: Ці заняття не лише хронологічно переносять учасників в бронзову еру, а й піднімають рівень складності для користувачів мови жестів, котрі мають проблеми із розумінням, звідки й назва **тарнобжеська лужицька культура**. Цей археологічний термін є загальноприйнятим, але навіть представникам здорової (без вад слуху) популяції говорить небагато, за виключенням вузької групи спеціалістів. *Тарнобжег* звичайно є осередком культури у Польщі, але що таке *лужицька культура*? Назвавши це культурою бронзової ери лише половинчасто передаємо значення, вказуючи місце об'єктів у часі, але ця назва нічого не говорить про саму культуру. Натомість мова жестів дає неповторну нагоду, щоб виразити суть і значення об'єкта, які будуть більш зрозумілими для глухого адресата, ніж їх словесний відповідник для здорових (без вад слуху) адресатів.²⁸

8.5.2.1 Базовим поняттям у тарнобжеській культурі є **гончарство**, знак мови жестів якого добре було б записати у пропонованому відео-сюжеті. Особливо це стосується **попільниць і глиняних паляниць**, які є характерними для цієї культури в категорії артефактів. Якщо серед експонатів у Стальовій Волі немає паляниць, ідеально було б, якби в Частині I показати слайди з їх фотографіями, а також – для порівняння – показати інші техніки оформлення попільниць.²⁹

8.5.2.2 В Частині II занять варто обговорити пропозиції знаку мови жестів на назви попільниць. Він міг би відображати їх функцію (до поховання після кремації) або форму. Слід пам'ятати, що знак мусить бути образним (іконографічним) і виражати невід'ємну концептуальну ознаку даного напрямку мистецтва, стилю або періоду. Це було б прекрасним вихідним пунктом для глибшого аналізу стилістичних варіантів (наприклад, порівнянні їх еволюції), який би гарантував навчальні заняття на високому рівні, що вдихнули б життя в досить специфічну тему.

8.5.2.3 Обґрунтованим було б опрацювання знаку мови жестів для окреслення конкретної культури, який був би пов'язаний із якоюсь її характерною ознакою, яка б давала можливість легкої ідентифікації (оздоблення попільниць, паляниць).

8.5.3 Народне життя: Предметом цієї сесії могли б бути знаки, що означають **матеріали** (лоза, кераміка, камінь, тканини, дерево) і **техніки** (витісування, вишивання, малювання, прядіння, плетіння).

8.5.4 Сакральне мистецтво: християнська і єврейська традиція: Сесія могла б розширювати словарний набір мови жестів у сфері матеріалів і технік, що характерні для обох вір, як ключів для розуміння загальних *мистецьких* тем у європейському мистецтві. Потенційні слова-ключі: *ангел, каліграфія, розп'яття, ікона, менора, святий, сувій, Тора, Діва*. Вихідним пунктом до дискусії навколо різних стилів:

іконічного у випадку християнства та **відсутності фігуративних й рослинних образів** в іудаїзмі.

8.5.5 Мистецтво Альфонса Карпінського і Стефана Норбліна: слова на **колір; вид і тему:** *реклама, сцени натовпу, промисел, інтер'єр, краєвид, міфологія, акт, портрет, суспільна історія, нежива природа, подорож; композиція портрета:* *експресія, профіль, жест, поза, ен-фейс, матеріали і техніки:* *полотно, рисунки, гуаш, графіка, олія, живопис, плакат, друк, шрифт, акварелі; період:* *Модерн, Арт Деко* (скоріше у мистецькому, а не архітектурному сенсі), *динамізм, футуризм, модернізм, сесія.*

8.5.6 Польща у міжвоєнний період: Арт Деко: предметом інтересу є архітектура, її конструктивні та декоративні елементи, геометричний характер, а також дискусія на тему відповідного знаку для передачі суті Арт Деко (пов'язаного з проектуванням інтер'єру кораблів, моди на клінкер і т.п.). Наприклад, у Великобританії укладають руки у форму сходинок, що пов'язано з формою зікурату, яка була надзвичайно популярною у британському Арт Деко. Але чи той самий знак добре накладається на польський контекст? Чи може відповідним буде інший знак, що базується на геометричних пропорціях?

8.5.7 Друга світова війна: Друга світова війна мала великий вплив на Польщу та на всю міжнародну арену, маючи свій резонанс донині, що спричиняє те, що є складною темою для розмови. **Мілітарії (матеріали і документи, пов'язані з військовою справою)** – це тема загалом недостатньо поширена у мові жестів, крім загальних понять війни, революції і військової служби (армія, флот, авіація), що виникає з очевидного факту, що глухі люди не служили у збройних силах.

8.5.7.1 Цей сегмент має особливе значення в ході навчання музейних лекторів, котрі мусять вміти говорити на цю складну тему з делікатністю та поміркованістю, наприклад, у місцях пам'яті, таких як Аушвіц і т.п.

8.5.7.2 Цього типу дискусії могли б стосуватися досвіду/переживань глухих, здобутого в період війни. Хоча й визнається, що ця тема викликає великі емоції, вона, однак, могла б започаткувати створення емоційного зв'язку з публікою. Такий підхід був би також інноваційним у тому сенсі, що продовжує традицію усного переказу, який з очевидних причин був недосяжним для глухих.

8.5.8 Польща нині: епоха, що сильніше інтегрує: дискусія щодо знаків, які означають *перцепцію, чуттєві враження* і реакції на мистецтво шляхом рефлексій над виставкою «Відчуй мистецтво» – відеозапис знаків для окреслення вищезгаданих понять, а також новаторських вирішень, застосованих на виставці чи понять таких як *інклюзивність* і *доступність*. Завдяки відеозаписові цих знаків учасники вчаться мислити у категоріях доступності.

8.5.9 Виставка пленерної архітектури: записати на відео знаки для слова **скульптура і скульптурні** техніки: *плоский рельєф, випуклий рельєф*, відмінність між

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

фазами праці, імітаційні властивості; **плерне** мистецтво; а також даліше поглиблення ідеї доступності.

8.5.10 Навчання екскурсоводів: Навчання відповідно до принципів, описаних у пункті **3.10**, спільно для всіх глухих адресатів, з урахуванням використання найважливіших граматичних ознак, характерних для мови жестів, відповідних для лекцій мовою жестів: **просторова орієнтація**, порівняльні позиції елементів експонованих творів мистецтва або об'єктів; **рольові ігри**, порівняльна позиція особи на груповому портреті, образі чи фотографії; **впровадження невідомих знаків** (жестові прізвища та назви понять) спочатку дактилографічні, а згодом іконографічні.

8.5.11 Спадщина в очах глухих: Під час цієї сесії учасники приєднуються до другої групи. Кожного учасника заохочуватимуть до п'ятихвилинного виступу, аналізуючи погляд глухих на тему, твір мистецтва або об'єкт, що обговорюється під час курсу, що дасть змогу оцінити, чого навчилися, при звичаї їх до роботи з публікою, і пізнати спосіб бачення глухих.

Навчальна користь

8.6 Навчальна користь для учасників:

8.6.1 Пізнають спадщину Польщі з хронологічної та тематичної точок зору.

8.6.2 Пізнають відповідні знаки мови жестів для всіх аспектів польської спадщини та вносять свій вклад у розробку/опрацювання нових знаків.

8.6.3 Поступово набувають нових умінь у сфері презентацій.

8.7 Користь для музею:

8.7.1 Завдяки учасникам музей отримає новий погляд на свої фонди (культурна нематеріальна користь/вигода).

8.7.2 Музей збере фонд фільмів (фільмотеку), що презентуватимуть фонди доступним для глухих (з вадами слуху) способом, призначених для публікації на Інтернет-сторінці і для архівації для потреб майбутніх навчань мовою жестів (матеріальна вигода).

8.7.3 Музей отримає глухонімих екскурсоводів, що вмітимуть працювати незалежно або у співпраці з дотеперішнім персоналом.

8.7.4 Музей зможе делегувати глухонімих екскурсоводів на роботу в інші музеї.

9. Навчальна програма для глухих (з вадами слуху) осіб, що віддають перевагу словесній мові (читання по губах/lipspeaking) і з набутою втратою слуху

9.1 Схема занять для осіб з набутою вадою слуху

З багатьох точок зору схема занять для осіб з набутою втратою слуху є менш вимоглива, оскільки можна сміливо передбачати, що ці особи матимуть більші вихідні знання про культуру і більший досвід з точки зору участі в ній. Бар'єром для них є **недоступність** чогось, чим користувалися раніше. Інноваційність програми має полягати у задоволенні потреб як осіб старших з набутою вадою слуху, так і молодших осіб.

9.2 В певному сенсі ця програма є ближчою для культури головного спрямування, оскільки більшою мірою залежить від польської мови і культури, що переважає у Польщі, але є **більш новаторською** у тому сенсі, що враховує ту групу від самого початку, а не щойно на пізнішому етапі.

9.3 Передбачається, що курс для глухих, які говорять, буде подібний з точки зору матеріалу і форми, тобто обговорюватиме ті самі теми, а кожна сесія буде так само поділена на два види занять з перервою між ними на відпочинок після довготривалої концентрації.

9.4 Курс для глухих, які говорять, можна вести **більш традиційним способом** (з використанням мови), хоча й модифікованим шляхом зниження темпу, апаратури, що підтримує слух та відповідну комунікаційну підтримку.

9.5 Інноваційність пропозиції полягає у **прийомі на роботу «губників» (lipspeakers)**, що є нововведенням для польських музеїв (*див.: 17. Бібліографія і матеріали*).

9.5.1 «Губники» (Lipspeakers) – це професія, яка щойно з'являється у Польщі, але у Великій Британії клієнти широко користуються такими послугами. Цей варіант може бути простіший з організаційної точки зору і дешевший, хоча «губники» (lipspeakers) як правило працюють в двоособових групах, подібно як перекладачі мови жестів. Обидва вирішення вимагали б грошових затрат.

9.6 Задум: пропонована програма дає можливість участі у традиційних музейних дидактичних заняттях з відповідним приведенням у відповідність словесної/голосової мови (**частина I**) і запроваджує новаторську категорію навчальних заходів, що поширюють міжкультурний підхід (**частина II**). **Особливим задумом** другого етапу/рівня є заохотити учасників до глибшої рефлексії над об'єктом і створити базу дидактичних матеріалів для потреб майбутніх навчань глухонімих музейних екскурсоводів.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

9.7 Діапазон змісту **частини I кожної сесії** для обох груп такий самий, як той, що описаний у пункті **7.8**.

9.8 Однак у випадку цієї групи **частина II сесії** буде більш детальною і відрізнятиметься від частини II занять для користувачів мови жестів спрямуванням і способом пристосування до їх особливих вимог. Мета залишається така ж – сприяти кращому пізнанню об'єктів з частини I, аналізуючи точку зору глухих осіб.

9.9 Цей курс просуває новий погляд на спадщину не стільки через розробку відповідної з понятійної точки зору мови жестів, що через **дебати і дискусію** на тему об'єктів і творів мистецтва, пізнаних завдяки допоміжній комунікації.

9.10 Про **інноваційність** цього вирішення свідчить той факт, що дозволить глухим, які говорять, отримати доступ до чогось, що загалом є їм доступне в обмеженій мірі – до **інтелектуальної дискусії у безпечному середовищі** приведеному у відповідність до їх вимог, де не мусять побоюватись насмішок або нетерплячості з боку інших. Багато глухих, які говорять, – це дуже несміливі люди, зокрема ті, які втратили слух пізно і соромляться, що відповідних знань не здобули раніше. У цьому сенсі програма сприятиме подоланню бар'єрів.

9.11 Це дасть змогу нового погляду на мистецтво з перспективи глухих осіб. Ця група винятково добре придатна для роботи над розумінням минулого через усний переказ і спогади.

9.12 Вирішення само по собі є новаторським, оскільки **усний переказ** вже за самим визначенням знаходиться поза сферою досяжності глухих осіб. Перебіг дискусії теж можна записувати (як відеофільми мовою жестів) як усні історичні спогади. Вони будуть доступними для учасників **та** забезпечені підписами, після чого розміщені у мережі, де також будуть доповнені написами і доступними для гостей.

9.13 Рекомендовані теми групової дискусії у другій частині кожної сесії:

9.13.1 Народне життя: Чи існують сфери народної культури важче доступні для осіб з вадами слуху (спів, танець)? Чи існують компенсації відсутності слуху, які дозволяють утриматися з ремесла? Чи є такі елементи, які дають більше задоволення, бо мають візуальний характер?

9.13.2 Сакральне мистецтво: візуальна дидактична цінність сакрального мистецтва, що доповнює сфери менш доступні з перцепційної точки зору: наприклад, концепція болю та терпіння виражена у розп'ятті.

9.13.3 Карпінський/Норблін: дискусія подібна до описаної у пункті **7.5.5**, присвячена питанням переказу через жест, вираз обличчя; мова мистецтва долає бар'єри у порозумінні.

9.13.4 Дискусія навколо теми **Польща між війнами**: усний переказ, спогади, родинна історія. Під час цієї сесії можна використати виставку про **Центральний промисловий округ** і подумати над проблемою шуму у середовищі праці на металургійних заводах, а також проблемою промислової глухоти. Результатом може бути фрагмент фільму.

9.13.5 Дискусія на тему ставлення до глухих у **Польщі між війнами** і розповіді про труднощі, з якими зустрічалися в ході війни. Авторка віддає собі звіт у тому, що це можуть бути тонкі та делікатні питання: II Світова війна у Великій Британії є популярною і загальною темою усного переказу, однак, контекст є інший. Заохочується, однак, до розгляду такої можливості, щоб екскурсоводи набули на майбутнє вміння розмовляти про історію періоду окупації та місця пам'яті.

9.13.6 Відчуй мистецтво/плерерна скульптура: Чи доступність для однієї групи означає більшу доступність для всіх? Існує думка, що у випадку дефіциту одного відчуття, інші цю відсутність компенсують. Отже, чи «відчуття мистецтва» становить додатковий досвід для глухих, так само як і для незрячих гостей?

9.13.7 Навчання екскурсоводів: навчання учасників через призму їх роботи з глухими, які говорять, спираючись на спільні принципи, про які йдеться у пункті 4.10.

9.13.8 Очима глухих: У рамках цієї сесії учасники приєднуються до другої групи глухих. Кожного учасника попросять представити п'ятихвилинний виступ, у якому має бути показано з перспективи глухих осіб вибраний твір мистецтва, тему або об'єкт, обговорений під час курсу. Це дасть змогу оцінити, чого навчилися, призвичаїтися до роботи з публікою і зрозуміти інших глухих.

Навчальна користь

9.14 Навчальна користь для учасників:

9.14.1 Пізнають хронологічно і тематично спадщину Польщі.

9.14.2 Пізнають відповідні знаки мови жестів на всі аспекти польської спадщини та починаються до опрацювання нових знаків.

9.14.3 Поступово набувають чергових вмінь презентації.

9.15 Користь для музею:

9.15.1 Завдяки учасникам музей отримає новий погляд на свої фонди (культурна нематеріальна вигода/користь).

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

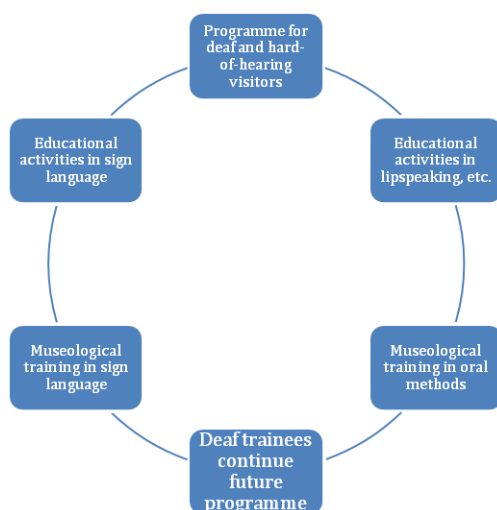

9.15.2 Музей створить фонд фільмів, які представлятимуть фонди доступним для глухих (з вадами слуху) осіб, призначених для публікації на Інтернет-сайті і для архівації для потреб майбутніх навчань мовою жестів (матеріальна користь).

9.15.3 Музей отримає глухонімих екскурсоводів, що зможуть працювати незалежно або у співпраці з дотеперішнім персоналом.

9.15.4 Музей зможе делегувати глухонімих екскурсоводів на роботу в інші музеї.

10. Підведення підсумків навчальних занять, адресованих глухим і слабочуючим (з вадами слуху) особам, і користі/вигод:

[за ходом стрілок годинника]

Програма для глухих і слабочуючих (з вадами слуху) людей

Навчальні заняття з «губниками» (lipspeakers)

Музеологічні навчання із застосуванням мови

Глухі учасники продовжують програму

Музеологічні навчання мовою жестів

Навчальні заняття мовою жестів

11. Етапи програми:

Вступний етап

11.1 Вступний етап. Враховує елементи такі як поширення серед потенційної глухої публіки, використання соціальних медіа для якомога ширшої реклами і охоплення якомога більшого числа екскурсантів/учасників.

11.2 Рекламна кампанія: значення соціальних медіа. Соціальні медіа дають глухим можливість безпрецедентного зв'язку зі світом. Створення музейної Інтернет-сторінки та порталу відкриває багато можливостей, подібним чином як сторінка на Фейсбук (*Facebook*), де можна створити групу, що займається виключно заняттями для глухих і слабочуючих (з вадами слуху) відвідувачів. Це враховує вже існуюча Інтернет-сторінка, однак, здається, що пропонується серія коротких відеофільмів на момент написання цієї розробки (травень 2013 року) ще не функціонує (вони будуть додані пізніше, коли буде повністю готова нова сторінка).³⁰ З моменту закінчення вона стане прекрасним прикладом впровадження в життя добрих практик.

11.3 Фільмовий вступ використаний для реклами. Короткі відеофільми, що впроваджують програму, може виробити власними силами координатор з питань рівного доступу – на ПМЖ (польській мові жестів), разом із написами польською мовою. Досить дешево можна додавати написи з допомогою відповідної функції в YouTube.³¹ Написи англійською мовою можна додати як додаткову опцію у англійській версії Інтернет-сторінки. Дальші можливості використання цієї технології появляється на етапі реалізації і оцінки (*див. 11.8 і 11.9*). Такий фільмовий вступ можна поширювати у сервісі GuideSign, який пропонує матеріали що наближають глухим музеї і інші цікаві місця, або теж звернутися до GuideSign щодо виготовлення власного відео, яке представляє широкий публіці Регіональний музей в Стальовій Волі (*див. адрес у пункті 11.7*)

11.4 Рекламні форми. Іншим вирішенням є друкування листівки і розміщення її на сайті з інформацією про програму. Вона має ту перевагу, що її можна розсилати електронною або традиційною поштою. Прикладом може бути листівка виготовлена Музеєм Сера Джона Соуна. Інші музеї видають подібні листівки, не всі можна побачити в Інтернеті, хоча таке вирішення є вигідне.³²

11.5 Календар і слова-ключі: мовні бар'єри на Інтернет-сторінці. Оскільки багато глухих не є традиційними відвідувачами музеїв, а окрім того нашоувхується на мовні бар'єри, навігація по Інтернет-сторінках музеїв, щоб знайти відповідну інформацію про заходи, для них може бути складним. Загалом вони не усвідомлюють, що мусять знайти закладки типу «навчання»/«освіта» громади» або «неповносправні», а згодом пройти до інших розділів, щоб знайти інформацію про заходи мовою жестів або з «губником» (lipspeaker). Іншими словами навігація, спрямована на знаходження подій/заходів приведених у відповідність до їх потреб не є інтуїтивною.

11.5.1 Це черговий хороший привід, щоб події, адресовані глухим (з вадами слуху) розміщувати у музейному **Календарі** і тим самим краще їх озвучувати.

11.5.2 Новий сайт буде ймовірно забезпечений інструментом для **означення (tagging)** слів-ключів, що полегшуватиме пошук інформації через *Google* або на Інтернет-сторінці. Наприклад, вписавши в *Google* «Національна галерея БМЖ» („National Gallery BSL”) скеровує читача до секції „What's On in BSL” на сторінках National Gallery.

11.5.3 Рекомендується позначати слова-ключі, такі як **ПМЖ** /польська мова жестів/ (якщо це абревіатура настільки розповсюджена як БМЖ /британська мова жестів/ в Англії), **глухий, глухонімиий, «нечуючий»** і т.п. Нині використовуване «**слабочуючий (з вадами слуху)**» на Інтернет-сторінці не є терміном, до якого можна додуматись інтуїтивно, зокрема, англословний користувач, який частіше природно використовує термін «**нечуючий**».

11.5.4 Оголошення про плановану мовну підтримку: мова жестів, фоножести, транскрипція, «губник» (lipspeaker).

11.6 Як нечуючі особи можуть контактувати з музеєм. Як пояснювалося у пункті **4.9.9**, створення спеціальної електронної скриньки (e-mail) уможливить очочим надсилання питань і бронювання заходів.

11.7 Доходження до потенційних споживачів: існують інституції, з якими можна контактувати у справах відео, листівок і соціальних платформ, що дозволяють дійти до якомога ширших мас користувачів, що використовують мову жестів, а також глухих і слабочуючих людей, котрі навчаються за допомогою словесної/голосової мови. Більшість учасників також матиме власні контакти.

Дотеперішні контакти: глухі митці, які у минулому вже брали участь у виставках, або були запрошені на плановані експозиції.

Група глухих митців: <http://www.gag.art.pl/>

GuideSign: <http://pjm.guidesign.pl/>

Польське товариство глухих: <http://www.pzg.org.pl/>

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

Студенти, наприклад:

Люблінський католицький університет (Katolicki Uniwersytet Lubelski):
<http://www.kul.pl/centrum-edukacji-nieslyszacych-i-slabo-slyszacych.13488.html>

Ягеллонський університет, **Бюро з питань неповносправних осіб**:
<http://dare.home.pl/>

Komentarz [M1]: Page: 46
Nie jestem pewna, czy o tę instytucję chodzi, ponieważ nie zgadza się adres strony)

Варто встановити контакт з місцевими або регіональними **товариствами і клубами старших осіб**, а через них з особами, які з віком втратили слух і неохоче в цьому зізнаються. Тим не менше, живучи в середовищі людей у більшості справних, вони можуть з приємністю скористатись шансом розвитку своїх інтересів у комфортному середовищі та появи нових не боячись що будуть осуджувані через їхню ваду слуху.

Впровадження

11.8 Реалізація циклу навчальних занять:

11.8.1 Два цикли для обох груп – глухонімих користувачів мови жестів та глухих, що користуються мовою – проводяться одночасно, регулярно, наприклад, кожен другий тиждень або місяць. Немає рекомендацій щодо плану-графіку, оскільки він залежатиме від календаря і можливостей музею.

11.8.2 Перші вісім сесій занять присвячені фондам музею, два наступні – синтез знань, здобутих учасниками і їх застосування у музейному контексті.

11.8.3 Рекомендується, щоб кожне заняття закінчувалося заповненням учасниками **оціночної анкети**. Вони дадуть змогу у режимі реального часу відслідковувати їх зацікавлення курсом, оцінювати реакцію і виявити ймовірні недоробки, які можна буде виправити під час наступної сесії. Це стандартна практика у випадку більшості лекцій для глухих у Великій Британії. Вона допомагає розробляти та модифікувати заняття в ході курсу.

11.8.4 Завершальні сесії музеологічного характеру дають можливість обом групам на спільне навчання і знаходження спільної площини, завдяки чому усувають бар'єри між **групами з різними вадами слуху** і дозволяють взаємно пізнати свої потреби. Ці знання будуть придатними для тих, хто захоче продовжувати програму і у майбутньому проводити музейні навчальні заняття для глухих.

11.8.5 Останньою метою є **показовий вечір**, на який будуть запрошені представники інших музеїв. Учасники покажуть, чого навчилися, демонструючи іншим закладам досягнення програми та отримають можливість встановлення контактів, або ймовірного працевлаштування в інших інституціях – як перший крок до початку їх власних програм, а тим самим – до ліквідації **бар'єрів у доступі до музеїв** (див. також 11.10.1)

Оцінка

11.9 Етап оцінки: Дві оцінки курсу: **проміжна оцінка і кінцева оцінка.**

11.9.1 Проміжна оцінка, що використовується в обох групах і згадувана у пункті **11.8.3**, відслідковує досягнення учасника та визначає і ймовірно модифікує проблеми в ході курсу. Повинна мати форму простої анкети.

11.9.2 Вивчення думки – це простий спосіб оцінки перед тим, як переходити до кінцевої частини курсу.

11.9.3 Кінцева оцінка полягає у перевірці результатів курсу відповідно до критеріїв, що наведені у пункті **12** і становить основу для планування майбутніх програм у музеї.

11.9.4 Звідки музею буде знати, чи курс був вдалим?

11.9.5 Прості цифрові критерії, скільки осіб брало участь у програмі, *а також:*

11.9.6 Скільки осіб відважились на продовження навчання і роль музейного екскурсовода. Видається, що хорошим результатом буде, коли виявиться хоча б один такий учасник курсу у кожній групі (тобто один користувач мови жестів і один глухий, який використовує словесну мову). Ідеально було б тоді, коли б їх було більше, але одна людина – це реалістична ціль.

11.9.7 Низька активність на початку не повинна розчаровувати, бо пропонована рекламна кампанія повинна дозволити цього уникнути. В пункті **4.6.6** наведено приклад програми, яка стала стартувала дуже повільно. Досвід усіх програм, описаних у пунктах **4.6.1 - 4.6.5** був подібний, натомість нині вони користуються значно більшою популярністю.

11.9.8 Важливо продовжувати програму: регулярні заняття вписуються у постійний графік, реноме програми закріпиться, публіка буде охоче приходити, а анкети, що заповнюватимуться і збиратимуться в ході реалізації програми дадуть змогу вносити необхідні корективи.

Популяризація

11.10 Після програми: популяризація

11.10.1 Урочистий показовий вечір може становити перший етап популяризації акції, що демонструє досягнення учасників як екскурсоводів.

11.10.2 Розміщення фільмів, записаних обома групами в ході курсу, на Інтернет-сторінці музею як короткий вступ.

11.10.3 Архівація матеріалів мовою жестів на підсторінці (наприклад, як *Signing Art* у Тейт) або як гостьовий матеріал на безкоштовному блозі (наприклад, Wordpress).

11.10.4 Розсилка лінків/посилань на відео-фільми і під сторінки до **всіх контактів**, не лише учасників курсу, з метою їх розповсюдження і пробудження зацікавлення.

11.10.5 Запрошення глухонімих екскурсоводів до реалізації навчальних заходів під наглядом менторів з музею в рамках переходу до моделі глухих екскурсоводів.

12. Очікування щодо результатів

12.1 Безпосередні результати: Оскільки програма задумана як курс, вона повинна, як кажуть, «убити двох зайців»: привернути увагу нових екскурсантів, а також заохотити глухих до активності у якості екскурсоводів і поширення вивчених практик у Стальовій Волі і за її межами.

12.2 Перехідна фаза: курс буде по-суті перехідною фазою між традиційними програмами для глухих і моделлю навчальних заходів за участю глухого екскурсовода. Ця фаза включає заняття, що ведуться кураторами-спеціалістами мовою жестів або з «губниками» (lipspeakers) у майбутньому.

12.3 Результатом курсу будуть **матеріальні культурні артефакти:**

12.4 Вклад у розвиток ПМЖ (польської мови жестів) завдяки новому словарному наборові мови жестів, розповсюдженому за допомогою зібраних фільмів або нових екскурсоводів.

12.5 Розміщення відеофільмів, що були зняті в ході курсу обома групами на загальнодоступній Інтернет-сторінці (мовою жестів або з написами). У майбутньому можуть у вийти до пакету для **пальмтопа**, залишаючи матеріальну спадщину Музею у Стальовій Волі.

12.6 Архівація фільмів і знятого словарного набору мови жестів як матеріалів для майбутніх навчань на Інтернет-сайті музею **або** на спеціальній під сторінці на серверах типу wordpress.com (безкоштовна послуга). Див., наприклад, програму Тейт (Tate) *Signing Art 2012*.

13. Вигоди/користь для музею:

13.1 Закріплення позицій музею як **піонера нових стандартів** як з точки зору рамок пропозиції/оферти, так із з точки зору методів її передачі. Це зміцнить реноме

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

інституції, притягуючи більшу кількість глухих користувачів/відвідувачів і становлячи відповідну базу глухонімих екскурсоводів.

13.2 Швидке зростання завдяки проникненню до двох груп глухих (замість лише до однієї), і заохочення попиту завдяки застосуванню добрих практик в ході занять, які ведуть глухі.

13.3 Програма легко піддається мультиплікації/поширенню і переробці з урахуванням потреб інших зацікавлених груп (наприклад, глухих дітей), даючи шанс для дальшої спеціалізації (наприклад, для глухо-сліпих).

12.4 Фінансові заощадження, отримані завдяки організації подібної програми для двох груп (менше навантаження для музею), з одночасним зверненням уваги на значення розширення кола адресатів/користувачів та активізації попиту.

13.4 Переваги відеофільмів як дидактичної допомоги, матеріалу на майбутнє і елементу Інтернет-сторінки, пристосованої до специфіки групи користувачів/адресатів.

13.5 Позитивна реклама діяльності музею серед екскурсантів та широкої громадськості.³³

13.6 Досвід у взаємному навчанні – глухі екскурсанти вчать від музейників, музейники від них, як перший крок до запровадження стандартів.

13.7 Виняткові з культурної точки зору, що кидають нове світло на музейні фонди.

13.8 Моделі занять на вибір: ведені глухими в обох групах і традиційні, з участю здорових (без вад слуху) експертів з мовним супроводом.

13.8 І що найважливіше – **спадщина на майбутнє**.

14. Рекомендації на майбутнє

14.1 На підставі конкретних, перевірених елементів програми Регіональний музей в Стальовій Волі може **адаптувати або модифікувати доробок** обох курсів для потреб наступних програм для глухих, що використовують мову жестів та глухих, які використовують словесну мову.

14.2 Програма була опрацьована як **взірець** – формуючи довільні комбінації змісту можна буде легко пристосувати її для інших груп: дітей зі шкіл для глухонімих, глухих дітей, що навчаються в загальних школах але використовують словесну мову, або глухо-сліпих. Окрім того певні питання пов'язані з фондами будуть краще придатними для роботи з одними групами, а інші – для роботи з іншими.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

14.3 Особливо рекомендується подбати про **глухо-сліпих** – постійна виставка «Відчуй мистецтво» і виставка пленерної скульптури особливо добре придатні для цієї групи.

14.4 План програми створювався беручи до уваги також урізноманітнену програму музейних виставок – учасники здобуватимуть вміння, які дадуть їм змогу обговорювати теми постійних виставок.

14.5 Слід зауважити, що з практичної точки зору програма – хоча й приваблива для глухої публіки – має досить елементарний діапазон, бо виступ перед відеокамерами має заохотити до вдосконалення вмінь презентації під час кожної сесії. Це цілеспрямована дія, що має задіяти якомога більше глухих осіб до музейних презентацій, тим не менше, **робота під наглядом ментора** була б бажаною.

14.5 Передбачається, що в наступні роки програма могла б бути реалізована з частотою по **одній сесії на кожному виставку**. Це дасть змогу зберегти її регулярний характер і підтримати контакти, одночасно схилиючи учасників/гостей до постійного повернення до музею і використання здобутих умінь.

14.6 Музей повинен мати вибір моделі занять. Найбільш відповідними будуть моделі, що базуються на активізації глухих і слабочуючих, та настільки різноманітні, щоб заохотити публіку до повернення.

14.7 Рекомендується вести **адресні списки**: листівки надсилати у додатках до електронних (e-mail) повідомлень, а паперові версії – традиційною поштою, електронні версії додатково розміщувати на спеціальному профілі на Фейсбукці (Facebook). Такий метод добре виправдовує себе і збільшує активність, подібним чином, як відповідна експозиція в Інтернет-календарі.

15. Висновки: про бар'єри коротко

15.1 Програма усуває **мовні бар'єри** у доступі до **навчальних матеріалів і контексту музейних фондів**, переказуючи в нарисі знання про польську спадщину за відповідної комунікаційної підтримки (мова жестів / «губник»/lipspeaker/);

15.2 Нівелюються також **інші навчальні бар'єри** завдяки високому, амбітному рівневі та врахуванні інтелектуальних можливостей глухих осіб;

15.3 Зауважує, що окрім фізичних бар'єрів (потреба підтримки перекладача) існують також **інтелектуальні бар'єри**, та, що справжній доступ до культури полягає у наблизненні інтелектуальної інформації за допомогою фізичного медіуму;

15.4 Долає панівне у музейному середовищі в Польщі неприхильне ставлення **до занять, які ведуть глухі**;

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

15.5 Протидіє **соціальній дискримінації**, даючи глухій публіці обдуманий доступ до культури;

15.6 Просуває **інтеграцію різних груп осіб з вадами слуху** і різних вікових груп;

15.7 Долає панівну у Польщі **протидію щодо використання комунікаційної підтримки**, широко пропагуючи роботу з «губниками» (lipspeakers);

15.8 Усуває перешкоди в отриманні доступу до інформації про події завдяки матеріалам відео, розміщуваним на Інтернет-сторінці музею;

15.9 Нівелює бар'єри між **культурою головної течії і культурою глухих**, призводячи до їх взаємного збагачення, формування нових точок зору та відкривання нових знань;

15.10 Сприяє усунуванню **економічних бар'єрів**, відкриваючи глухим людям доступ до замовлень, які можуть стати шансом для професійної кар'єри.

16. Словничок:

Координатор з питань рівного доступу: працівник відділу навчання, який відповідає за організацію заходів на підтримку суспільних груп (особи з особливими потребами, люди старшого віку, національні меншини, убогі люди)

Аудіовізуальні матеріали: матеріали, що використовуються для організації виставок та інсталяцій, до яких відносять звукові і образні матеріали (наприклад, фільми, телефони із записами розповідей)

Британська мова жестів (БМЖ, BSL - British Sign Language): мова жестів Великої Британії та Північної Ірландії, у повсякденній мові її називають БМЖ (BSL)), відповідник польської мови жестів (ПМЖ)

БМЖ (BSL): скорочення від *Британська мова жестів (British Sign Language)*

професійне удосконалення впродовж всього життя: постійне підвищення освіти по своїй професії, академічне або спеціалізоване

cued speech: британський відповідник *фоножестів*, що не використовується у музеях чи галереях, хіба що у випадку використання супроводу «губника» (*lipspeaker*)

глухий: 1. визначення особи з легкою, глибокою або серйозною вадою слуху, без урахування використовуваного нею методу спілкування. Прийнято вважати, що глухота рідко означає повну втрату слуху, та що охоплює широкий спектр випадків.

2. У політичних категоріях термін, що використовується як *глухий з малої літери «g»* і означає головним чином особу з набутою втратою слуху, освічену і виховану з використанням мови, яка не використовує мови жестів і не ідентифікується з культурою Глухих. Загалом стосується постлінгвальної глухоти.

Глухий, також: *глухий з великої літери «G»*, термін, що означає особу, зв'язану з мовою жестів і культурою Глухих; загалом (але не завжди) стосується прелінгвальної або вродженої втрати слуху.

культура глухих: культура, що базується в переважній частині на застосуванні мови жестів і зв'язана з школами та заняттями для глухих.

глухонезрячі: особи з вадою двох відчуттів, що має генетичну або набуту з віком основу; може характеризуватися більшим ступенем втрати зору, ніж слуху або навпаки.

набута глухота: постлінгвальна втрата слуху (на відміну від вродженої глухоти)

глухий екскурсовод: особа, яка веде заняття, термін незалежний від ступеня втрати слуху і вибору медіуму комунікації.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

дактилографія: використання пальцевого алфавіту.

слабочуючий: особа з втратою слуху від легкого ступеня до поміркованого, який вимагає застосування приладів, що підтримують слух; як правило, віддає перевагу спілкуванню за допомогою мови (словесної, читання по губах)

вада слуху: загальний термін для визначення втрати слуху від легкого (слабочуючий) до глибокого (глухота) ступеня

спадщина: всілякі матеріальні і нематеріальні, що використовуються у культурному переказі; термін, що часто використовується для визначення пам'яток, однак, своїм значенням виходить за їх рамки: включає мистецтво, культуру, мову, музеї і іншу діяльність у культурній сфері, також пам'ятки (історичне середовище).

історичне середовище: всі аспекти культурної спадщини, які залишили слід в історичному оточенні, наприклад, археології, архітектурі, пам'ятках.

навчання упродовж всього життя: включає формальне навчання (наприклад, вечірня форма освіти, післядипломна освіта, освіта після отримання атестату зрілості) та неформальне навчання, у т.ч. музейні заняття.

читання по губах: розуміння мови шляхом слідкування за рухом уст та просодії (міміка лица, рухи тіла);

«губник» (lipspeaker): навчений перекладач, який повторює виступ без використання голосу, але з чіткою артикуляцією, виконуючи дії для глухих (з вадами слуху) осіб, котрі віддають перевагу читанню по губах. «Губник» (lipspeaker) може виключно імітувати мову, або також додатково підсилювати її *фоножестами*, дактилофонними знаками або простою мовою жестів.

Індукційна петля: стаціонарний або переносний пристрій для підтримки слуху; завдяки відповідній настройці слухового апарату або кохлеарного імпланту дозволяє глухим почути співрозмовника без фонових шумів.

соціальні програми: заняття, що активізують суспільні групи з-поза грона традиційних відвідувачів музеїв, наприклад, осіб з низькими доходами, національні меншини, особи з особливими потребами

пальттон (palmtop): аудіовізуальний путівник, що вміщається на долоні. На ньому відвідувач може вибрати і більш детально ознайомитись об'єктами, які його зацікавили, у власному темпі. Запис може мати форму зображення з написами або переказу мовою жестів для глухонімих.

просторова організація: граматична ознака мови жестів, що стосується просторових стосунків у рамках одного знаку або групи знаків (відповідник займенників, постпозицій і реляційних визначень у мові жестів)

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

перекладач мови жестів: особа, яка перекладає мову на повністю граматизовану мову жестів (БМЖ/ПМЖ) або на систему, що використовує жестові знаки, відповідно до правил граматики рідної словесної мови (SSE/SJM) або на посередню форму.

мовно-жестова система (МЖС): мова жестів, що використовує порядок польської мови, відповідник англійського *sign supported English (SSE)*.

SLI: англійське скорочення для означення *перекладача мови жестів*

SSE: скорочення від *sign supported English*, культурного відповідника SJM.

транскрипція: запис словесного/фонічного висловлювання на слух слово в слово уживу відповідно кваліфікованою особою; записи у режимі реального часу висвітлюються на табло, щоб глуха людина або публіка могла слідкувати за виступом і брати участь у дискусії. Швидкий транскрибер в стані записати виступ словесною мовою з мінімальним запізненням, що фактично рівнозначне створенню написів наживо. Процес можна використати для створення текстів лекцій для глухих, які самі не в стані записувати (нотувати), оскільки пишучи не мають змоги дивитись, що говорять.

зміст, створюваний користувачем: матеріали, що створюються користувачами з використанням доступних засобів, тут – учасниками курсів

голосова накладка: переклад мови жестів на словесну/фонічну мову

17. Вибрана бібліографія і джерела:

Книги і статті:

Ryan, Donna, and Schuchmann, John S, *Deaf People in Hitler's Europe*, (w jez. ang.) Gallaudet, 2002

Derycke, Béatrice, "Deaf Guides in French Museums", *Museum International*, (również w jęz. franc.) UNESCO, tom 46, 1994, 4, s. 48-9

Jewish Deaf Association, *Sign Language in Judaism*, (w jez. ang.), London, 2003
<http://www.forestbooks.com/forest/stock-clearance/sign-language-in-judaism/095448410x.html>

Інтернет-сторінки:

ArtSigns словник мистецтва, архітектури і техніки на БМЖ /BSL/ (увага: деякі знаки замінено новими, але джерело й надалі залишається придатним для використання)
<http://www.artsigns.ac.uk/>

Європейський форум перекладачів мови жестів: статистичні дані і контакти (також для читаючих по губах): <http://efsli.org/membership/nasli/poland-stpjm/>

Європейський союз глухих: статистичні дані щодо польських користувачів мови жестів: <http://www.eud.eu/Poland-i-195.html>

Лувр, доступні програми: <http://www.louvre.fr/accessibilite>

«Національна галерея» (National Gallery): заходи на БМЖ (британській мові жестів): <http://www.nationalgallery.org.uk/whats-on/bsl-events/> (внизу сторінки лінк до Сайту Stagertext)

«Відкриття мистецтва музеїв для глухих», Claire Callow, сторінка **Deafworks**
<http://www.deafworks.co.uk/resources/articles/opening-up-arts-and-museums-to-deaf-people/#.Ua1Xcl5wZLM>

Rochester Institute of Technology (RIT), бібліотечний каталог, що містить перелік матеріалів англійською мовою та іншими мовами
<http://albert.rit.edu/record=b2556307~S3>

«Музей сера Джона Соуна» (Sir John Soane's Museum, лінк до актуально програм, що реалізуються:

http://www.soane.org/education/community_access/events_for_d_deaf_and_hard_of_hearing/

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

«Тейт» (Tate): програма на червень, що рекламує заняття «Тейт Модерн» (Tate Modern) на БМЖ (британській мові жестів), з лінками до наступних подій/заходів (з «губником» та у «Тейт Британія» /Tate Britain/)
<http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/talks-and-lectures/british-sign-language-tour-arte-povera>

Signing Art досягнення/напрацювання навчальної програми *Tate Signing Art 2012*:

- "Project in a Box": дидактичні матеріали
<http://www.tate.org.uk/download/file/fid/14007>
- Сесія: Serena Cant, глухий лектор, дослідження: <http://www.tate.org.uk/context-comment/video/tate-signing-art-serena-cant-on-research-skills>
- Сесія 2: John Wilson, глухий лектор, лекції для глухої публіки: <http://www.tate.org.uk/context-comment/video/tate-signing-art-serena-cant-on-research-skills>
- Сесія3: Marcus Dickey Horley, «Тейт» (Tate) – про професіоналізм: <http://www.tate.org.uk/context-comment/video/tate-signing-art-marcus-dickey-horley-on-professionalism>

«Зібрання Воллеса» (Wallace Collection), лінк до програми, що буде реалізовуватись:
http://www.wallacecollection.org/files/whatson/whatson_42_pdfpath_Whats_On_June_August_020513_LLR.pdf (див. стор. 6 файлу pdf)

Додаток І: Аналіз прикладу – з перспективи глухих

Джешуа Рейнольдс (1723-1792) був одним із найважливіших митців Англії XVIII століття. Увінчанням його кар'єри була номінація на першого президента Королівської академії мистецтв (Royal Academy of Arts) та звання лорда.

Втратив слух після досягнення двадцятирічного віку під час великої подорожі до Італії, же мав вивчати мистецтво. З віком ступінь його глухоти поглиблювався. У його випадку глухота була обумовлена генетичними факторами – його племінниця також мала ваду слуху. Оскільки його часто показували з трубкою біля вуха, прилад часом називають «трубкою Рейнольдса». На пізнішому етапі життя він почав втрачати також і зір. Під кінець життя, згідно сучасної термінології, він був глухосліпим.

Як портретист та творець жанрових сцен, які називав «вигаданими картинками», він широко представлений у британських і приватних музейних фондах/зібраннях. Багато картин залишаються у володінні потомків моделей митця. Цей митець, що був сином приналежного до нижчих суспільних верств священика, добився успіху, який ввів його у великий світ, як з товариської, так і з професійної точок зору.

Авторка розробки регулярно виступає з лекціями на тему життя і творчості Сера Рейнольдса, глухота якого зробила переможний і тривалий вплив на його власну творчість, в якій він всесторонньо показував глухоту і неповносправність.

Характерною для його художньої практики була заборона розмовляти під час позування, що ставило в дещо незручне становище його великої світової слави моделі. Його вражали жест і експресія, завдяки чому намальовані ним портрети в його часи вважалися найбільш живими. (1) Дуже цікавився також іншими сферами мистецтва, а знайомства з акторами і письменниками виходили за межі спільних інтересів. Те, що він оточував себе акторами і письменниками, не було випадковістю – дуже вправно вони спілкувалися жестом і експресією (окреслення контексту, мова тіла) та писаною мовою.

Одним із його знайомих був Самюель Джонсон, автор першого словника англійської мови. (2) Рейнольдс був знайомий з Джонсоном настільки близько, що міг портретувати без підлизування. На картині лексикограф показаний у стані видимого нервового напруження, яке зраджують його долоні. Інші портрети Джонсона показують його короткозорість – не дивлячись на протести моделі, який не любив, коли його представляли як Джонсона «Мружиоко».

Рейнольдс не боявся показувати неповносправність, що на ті часи було подією і портретував самого себе в окулярах. Створив серію портретів своїх власних та кола знайомих, у том числі зображення Джонсона «Мружиоко» та свій автопортрет як

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

глухого. (3) Від цього портрета веде свій початок знак мови жестів, який символізує прізвище митця, який відображає/наслідує жест, показаний на портреті.

Таке обговорення твору дає цікавий з культурної точки зору, новий погляд і дозволяє встановити важливий контакт з глухою публікою. Натомість здоровій (без вад слуху) публіці особу Рейнольдса показують з абсолютно нового боку. Вибрані способи сприйняття (бачення) творів показано у нарисі з нижченаведеними ілюстраціями.

1. Сер Джошуа Рейнольдс, *Міс Джейн Боулес*, датовано приблизно 1775 р.

© The Wallace Collection

Говориться, що з огляду на труднощі у спілкуванні Рейнольдс краще знаходив спільну мову з дітьми, ніж з дорослими. Як виникає з переказу, батьки Джейн Боулс познайомились з Рейнольдсом, щоб побачити як вони спілкуватимуться. Дівчинка

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

настільки зраділа товариству митця, що йому тут же вдалося створити ескіз її портрету. З тих ескізів виникає, правдоподібно, вираз задиристого задоволення на обличчі Джейн, яка приголубила цуценя настільки надто сильно, що Рейнольдс зауважив і відобразив також вираз очей собаки, який крутиться намагаючись вирватись із обіймів і втекти.

2. Сер Джошуа Рейнольдс, *Самюель Джонсон*, датовано приблизно 1756-1757 рр., NPG 1597

© National Portrait Gallery

Портрет був намальований на ранній стадії знайомства Рейнольдса з Джонсоном невдовзі після видання праці Джонсона – першого словника англійської мови на тлі якого зображений Джонсон. Джонсон має вираз задуми на обличчі, як і подобає мислителю, але Рейнольдс вловив також дещо із нетрадиційного характеру великої особистості: він безладно сидить у кріслі, показуючи свою незграбну фігуру, пальцями сильно втиснутими у папери. По-суті Джонсон був відомий нервозністю рук і як портрет Рейнольдса, так і картина Босвелла *Життя Джонсона* свідчать про те, що Джонсон хворів на синдром Туретта (діагноз було встановлено після його смерті), який у XVIII столітті ще не був відомий.

3. Сер Джошуа Рейнольдс, *Портрет автора як глухого*, датований приблизно 1775 р.
© Tate

Подібно як Рембрандт, яким він захоплювався, Рейнольдс малював автопортрети, що документували з плином часу зміни, що відбувались у його вигляді. Цей портрет може свідчити про те, що митець зауважував глухоту, яка поглиблювалася в середньому віці. Картина була намальована в рамках циклу портретів групи друзів, який представляє їх такими, якими ті були насправді. До них відноситься, зокрема, й відомий портрет Самюеля Джонсона «Джонсон Мружиоко. На обличчі Рейнольдса бачимо зосередженість, так, ніби він намагається щось почути або прочитати по губах, а його міміка мала відображати жест, що символізує глухоту.

*<http://www.tate.org.uk/art/artworks/Рейнольдс-doctor-samuel-johnson-n00887>

ENDNOTES

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

---

¹ Британський Музей (British Museum) «Англосаксонське мистецтво», цикл щотижневих лекцій, вересень 1992

² Наприклад, у Великобританії піонером у наданні соціальної, мовної та опікунської підтримки був Університет Дарема у 70-х роках XX століття. Коли авторка розпочала навчання в Даремському університеті у 1985 році, ця практика вже була закріплена.

³ Наприклад, відсоток колишніх студентів школи *Mary Hare* та інших шкіл для глухонімих, які випускались у 60 та 70-х роках без продовження навчання у вищих навчальних закладах, і які беруть участь в музейних заняттях у Лондоні, є дуже високий сягаючи близько 33% - 50% від загальної кількості (власні спостереження авторки за понад двадцятирічний період, 1992-2013 рр.). Це явище можна також зауважити у випадку занять у *Laing Art Gallery* в -апон-Тайн, а також у Музеї Саут Шілдс (South Shields Museum), 2003-2008 рр.

⁴ Прикладом старшої за віком групи без отриманої раніше вищої освіти, яка черпає користь із зацікавлення мистецтвом через доступне медіум є члени Російського товариства глухих і громадянин Ізраїлю, що оселився у Лондоні (2006-2013); приклад молодших груп: глухі жінки індонезійського і сомалійського походження у 2000-2013 рр. (власні спостереження авторки).

⁵ Європейський форум перекладачів мови жестів та європейський союз глухих, 2009

⁶ Цю саму модель застосовує Національна портретна галерея (National Portrait Gallery) у Лондоні, організовуючи щонайменше одну подію для здорових (без вад слуху) на місяць у рамках вечірніх програм по четвергах і п'ятницях.

⁷ Типовий час тривалості лекції або екскурсії з екскурсоводом у Великій Британії – одна година. Це відповідний відрізок часу для глухонімих, бо їхня концентрація послаблюється після годинного зосередження. Така тривалість дозволяє детально обговорити обмежену кількість об'єктів та відповідати на питання, задані глухими. Іншу організацію авторка спостерігала у грудні 2007 року в Музеї Орсе, де відповідно до французьких стандартів відвідування з екскурсоводом тривало дві години, впродовж яких не обговорювали творів мистецтва більш детально, а лише проробляли більш широкий об'єм матеріалу.

⁸ Музей сера Джона Соена (sir John Soane's museum) , перший рік програми, 2012-2013 рр.

⁹ Королівська академія мистецтв (Royal Academy of Art) веде також програму для глухих під власною маркою *InterAct*. Ця інституція просунула врешті-решт низку марок, призначених для осіб з різними видами неповносправності: *InMind* для гостей з деменцією і *InTouch* для незрячих. Варто зауважити, що кожна марка у своїй назві покликається на англійські фразеологізми, що відображали суть приведення у відповідність заходів, адресованих окремим групам. Такі означення є прикладом доброї практики, оскільки сигналізує основним адресатам, чого вони можуть сподіватися. Актуальна програма у Стальовій Волі для осіб з вадами слуху «Скажи, що бачиш» іде услід за тією концепцією.

¹⁰ Ця «дводольна» модель реалізовується *Geffrye Museum* у Лондоні з 2008 року, а в Музеї Сера Джона Соена з'явився у плані-графіку на 2012-2013 рр.

Національна галерея (National Gallery) у Лондоні спорадично використовує цю модель, наприклад, раз або два у рік проводячи мовою жестів (БМЖ (BSL) або з перекладачем з БМЖ/BSL) два із щоденних

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

заходів. Обидва заходи мають, як правило, форму тридцяти хвилинної презентації о 13.00 і десятихвилинної бесіди - о 16.00, з можливістю ознайомлення з творами мистецтва у перерві та товаришської зустрічі у кав'ярні, з чого «Національна Галерея» (National Gallery) отримує фінансові вигоди.

¹¹ Назва стосується околиці *Exhibition Road (South Kensington)*, де знаходиться кілька музеїв тв. інших закладів культури. Ініціатором «району музеїв» був Принц Альберт у зв'язку організацією Великої Виставки у 1851 році. Величні будинки є квінтесенцією вікторіанських стилів у архітектурі.

¹² *Derycke*, 1994, і особисті контакти з авторкою. Пані *Derycke* була на ранньому етапі вчителькою авторки.

¹³ Авторка, будучи вже раніше впродовж 13 років музейним екскурсоводом, що користувався мовою жестів, записалась на цей курс у 2005 році в рамках постійного професійного удосконалення (CPD).

¹⁴ Одним із них є авторка.

¹⁵ Міжкультурний підхід до інтерпретації виправдовує себе в різних культурах і був темою курсу *ArtSigns 2005* у «Тейт» (Tate), на прикладі картини «*Невпевненість поета*» Джорджо де Кіріко (1913). Викладач розповідав, як певний американець індіанського походження зауважив, в'язка бананів нагадує індіанський головний убір воїна. <http://www.tate.org.uk/art/artists/giorgio-de-chirico-902>

¹⁶ Такий підхід просуває *Royal Collection* у Лондоні.

¹⁷ У 2008-2011 рр. був один перекладач мови жестів з освітою у сфері мистецтв, який одночасно обслуговував глухих спеціалістів і здорових (без вад слуху) кураторів, який у різних лондонських музеях брав участь у презентаціях мовою жестів про мистецтво для публіки, що користується БМЖ (BSL). Нині він закінчив свою кар'єру. Однак, знання БМЖ (BSL) серед координаторів з питань неповносправних осіб і кураторів є рідкістю. Це подекуди приносить ризик зведення інтелектуального змісту до рівня знання ними БМЖ (BSL), так як сталося це в одному із закладів у ході заходу, в якому авторка брала участь у 2000 році. Координатор в «Тейт» (Tate) володіє мовою жестів, але не веде занять мовою на БМЖ (окрім представлення лектора).

¹⁸ Авторка була першим лектором, який почав застосовувати цей звичай. Нині його рекомендують повсюдно як стандарт.

¹⁹ На підставі спостережень справжніх двомовних користувачів БМЖ (британської мови жестів) і англійської мови, які однаково легко володіють обома мовами, можна ствердити також, що багато глухих освічених, які навчалися фонічною мовою, мали труднощі в загальноосвітніх школах або у школах для глухих, котрі розмовляють. Тому їм також не вдалося набути повної мовленнєвої компетенції (Наприклад, застосовувати відповідні закінчення у дієсловах).

²⁰ Авторка рекомендує виключати прилади, що призводять до білого шуму, для покращення якості акустичного оточення на час проведення лекції для осіб з поміркованою вадою слуху, так, щоб максимально полегшити одночасне слухання і читання по губах. Під час звичайних годин роботи це не завжди буде можливо реалізувати, але коли заняття організуються після екскурсійних годин для цього немає перешкод.

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей Регіональний музей у Стальовій Волі

---

²¹ Особистий контакт по Скайпу з пані Евеліною Вехнік і пані Едитою Лісек-Любась з Регіонального музею у Стальовій Волі, квітень 2013.

²² Наприклад, Лувр, де час від часу проводяться заняття з *lecture labiale* («читання по губах»), однак, цей захід не є регулярним: <http://www.louvre.fr/accessibilite>. Один із заходів відбувався у листопаді 2011 року: http://www.fondationreunica.com/NR/rdonlyres/F4D4AEE2-64DE-42D1-8DAF-123A8B0C3650/0/HANDIRECTnov_dec_2011.pdf

²³ Наприклад, в Королівській академії мистецтв (*Royal Academy of Arts*) бере оплату у розмірі 3 фунтів для покриття деяких затрат. Індивідуальне відвідування паризьких музеїв (до яких неповносправні мають вільний вхід або купляють пільгові квитки) можна організувати за 4,50 євро за посередництвом приватної організації *Club Gestes, Musées et Monuments. Musée d'Orsay* бронює відвідування за 40 євро від групи у складі 5-25 осіб, тобто також застосовує пільговий тариф.

²⁴ Разом з акторкою, яка тоді сама була професійно активною. Раніше на ринку були два фахівці, обидва надалі працюють у цій сфері. Авторка все ще залишається єдиною особою, яка закінчила курс в «Тейт» і обидва курси у Воллес.

²⁵ Таку модель застосовано на кінець кожного курсу у «Тейт» (Tate) – у формі презентації на живо або короткого фільму на DVD як Резюме (CV) у відео-версії.

²⁶ Наприклад, в архітектурі: *надгробний пам'ятник* – це два повернуті вгору пальці однієї руки, що означають ноги, прикладені до другої руки – образний знак церковного пам'ятника на честь особи; історична постать: *хрестоносець* – поєднання знаків *християнин і нести штандарт*, що відображає історичну роль хрестоносців, а одночасно виражає сучасне використання слова *хрестоносець* англійською мовою для окреслення поборника якоїсь справи.

²⁷ *National Maritime Museum*, 1996. Знак, що використовувався раніше, застосовувався широко, але вважалось, що є помилковим з історичної точки зору, базується на голлівудському стереотипі візерунка шолому з рогами, якого, згідно даних археологічної науки, ніколи не існувало. Придумано новий знак, що використовує знак паруса, де друга долоня формою нагадує характерний ніс човна Вікінгів у формі голови дракона.

²⁸ Авторка спочатку спеціалізувалася в англосаксонському мистецтві. Поняття *зооморфічне сплетіння у стилі II* відноситься до спеціалізованого, герметичного жаргону. Знак двох голів тварин, повернутих одна до одної передом, а згодом кілька разів перекреслених спрямованими униз рухами, використовує візуальний елемент для представлення цілого поняття. Він є більш читабельним навіть для здорових (без вад слуху) учасників, які не знають мови жестів, але на підставі показаного їм жесту були в стані вгадати візерунок. (Лекції авторки у *British Museum*, 1992).

²⁹ Глиняні паляниці в Замку князів Сулковських у Більську-Бялій: http://www.muzeum.bielsko.pl/www/strona.php?jezyk=en&foto=9&tresc=str_wyst_archeohist

³⁰ <http://muzeum.stalowawola.pl/en/education/program-for-disabled-guests/itemlist/category/66-program-dla-gosci-niepełnosprawnych>

Інноваційна навчальна програма для глухих слабочуючих людей
Регіональний музей у Стальовій Волі

---

³¹ <https://support.google.com/youtube/bin/static.py?hl=en&page=guide.cs&guide=2734661> See films produced by *GuideSign* for comparison

³² Листівку можна скачати з Сайту Музею сера Джона Соена: http://www.soane.org/education/community_access/events_for_d_deaf_and_hard_of_hearing/

³³ У жовтні 2011 року авторка проводила екскурсії по «Зібранню Воллеса» для групи глухих жінок, що були представницями національних меншин, головним чином мусульманських, небританського походження. За групою спостерігав турист із США, який зізнався авторці і працівникам навчального відділу «Зібрання Воллеса», що сам дидактичний процес, свідком якого він став, і радість тих жінок були найсвітлішими моментами його перебування в музеї.